In die greep van ketters of, Die Christen

Aantekeninge en essays oor godsdiens, geloof en ongeloof

BRAND SMIT

In die greep van ketters of, Die Christen

Aantekeninge en essays oor godsdiens, geloof en ongeloof

BRAND SMIT

Eerste uitgawe 2018

INHOUD

INLEIDING 8

NOTA: Ek sê nie ek glo nie aan “God” nie 9
My ongeloof in die God van Woorde 10
Om oor God te praat 14
NOTA: ’n Plek waar ek nie hoort nie 24
NOTA: Resultate wat agterbly in hierdie wêreld 26
Gesprek met Mormoonse sendelinge op die trein 28
Ek glo steeds … 31
Terugkeer na die gesprek met die Mormoonse sendelinge (wat net gedeeltelik plaasgevind het – ook op die trein) 35
NOTA: Waarheid en woordeskat 38
NOTA: Nooit te vroeg vir ketterse gedagtes nie 40
Ek is sterflik, én onsterflik 43
NOTA: Geloof op ’n skaal van waarskynlikheid 47
NOTA: Geïntegreerde beskouing van bestaan – spirituele dimensie 48
NOTA: Godsdiensverskille – begrip gebou op ondersoek 50
Is ’n kameelperd werklik oranje, soos ’n lemoen? 55
In die greep van ketters, of, Die Grootste Gebod 58
’n Poging om te verduidelik waaraan ek glo 65
NOTA: Hoekom ek nie myself ’n ateïs noem nie 68
NOTA: Soekenjin met ’n ideologiese databasis 70
Skepping, ewolusie, intelligente ontwerp, en soos gewoonlik, taal en waarheid 72
Twee speurders, en twee dokters 74
NOTA: Die handewerk van mense 76
Die gesag van ’n logiese redenasie 78
NOTA: Die Christen in my geestesoog 81
Waar lê die probleem? 83
NOTA: Opsies vir die ongelowige 84
’n Definisie van Christenskap 85

NOTA: Argument met geen reëls nie 86
Hoe weet jy wat is waar? 88
NOTA: Die aantrekkingskrag van godsdiens 90
Hoe sal dit uitwerk as godsdienstige mense eerliker moet wees? 91

Aanhalings

“Toe, in my vroeë twintigs, het die sterk vermoede by my posgevat dat hierdie god gemaak is deur mense, soos die goue kalf wat die Israeliete gemaak het terwyl Moses op die berg was. Ek het oortuig geraak daarvan dat mense oor die verloop van eeue hierdie God van Woorde geskep het om dieselfde redes hoekom die Israeliete die goue kalf gemaak het …”

“Na 45 minute het ek uitgestap en … ek was teleurgesteld. Teleurgesteld in die ‘preek’ wat hoofsaaklik bestaan het uit ’n pseudo-wetenskap/geskiedenislesing om te ‘bewys’ dat Christus werklik gesterf het.”

“Feit is, ons kan nie funksioneer sonder geloof nie – dat môre byvoorbeeld soos verlede Dinsdag moet wees in terme van werkskedule en ander aktiwiteite, is geloof. Ons kan slegs *glo* dat Napoleon of Julius Caesar of Aristoteles bestaan het; hulle kan nie ons sintuie oortuig dat hulle ooit bestaan het nie. Ons glo dat hulle bestaan het, omdat ons lees van hulle, of lees wat hulle geskryf het.”

“Hoewel die meerderheid lede van die gemeenskap van gelowiges nie die vaagste benul hiervan het nie, is die Christelike religie in die greep van ketters. Hierdie gelowiges resiteer alles woord vir woord wat die ketters hulle leer, Sondag na Sondag, preek na preek. Meer as dit, vele sogenaamde Christene doen hulle bes om die ketterse afdwaling van die Christelike leer so wyd te verkondig as wat hulle vermoëns hulle in staat stel.”

“Natuurlik glo vele Hindoes dis nonsens: hulle kan wys op miljoene mense se persoonlike ervarings wat aan hulle bewys dat Krishna werklik bestaan. Dieselfde met volgelinge van enige ander godsdienstige tradisie. Die vermoëns van enige mens met ’n vaste voorneme en ’n gevestigde belang in ’n

spesifieke beskouing om bewyse te vind vir iets waarin hulle glo, kan nooit onderskat word nie.”

“Ek sê dus nie die persoon wat godsdienstige geskrifte raadpleeg wanneer hulle soek na ’n antwoord op die vraag van wat hulle met hul lewens moet doen, is primitief nie. Die skrywers van die betrokke teks was immers in hulle dag gerespekteer as gesaghebbende figure. Ek vra bloot: Hoekom nie ’n tweede mening oorweeg nie, veral as die mening redelik, en dalk relatief logies uiteengesit is?”

“Die volgeling van Jesus, soos ek oor hom dink, sal nie veel waarde heg aan die identiteitetiket van ‘Christen’ nie. Hy sal net sy skouers optrek en sê jy kan hom noem wat jy wil. Al wat vir hom belangrik is, is om sy naaste lief te hê soos hy homself het.”

“As iemand beweer water kook teen ’n sekere temperatuur, en iemand anders kyk hom ongelowig aan en vra hoe hy dit weet, kan die een wat die bewering gemaak het eenvoudig ’n pot water op ’n warm plaat sit, ’n termometer daarin druk, en – voila! – na ’n paar minute is die bewering gestaaf. Indien die ander persoon wil argumenteer dat dit ’n vloekskoot was, kan hulle dit weer doen, of nog beter – die “ongelowige” kan dit self probeer, met presies dieselfde resultaat.”

INLEIDING

Wie is die skrywer?

Gebore op 29 Junie 1971 in Pretoria, in die Republiek van Suid-Afrika.

Spandeer twee jaar in Suid-Korea as Engelse onderwyser tussen 1996 en 1998.

Werk in Johannesburg vir ses maande in 1998.

Vertrek na Kaohsiung, in die suide van Taiwan, in Januarie 1999.

Waaroor gaan hierdie bundel?

Seun word groot in ’n Christelike huishouding.

Ernstig oor godsdiens as tiener en as jong volwassene.

Word gekonfronteer met historiese ontwikkeling van sy godsdienstige oortuigings.

Twyfel oor die “waarhede” waarmee hy grootgemaak is lei tot geloofskrisis.

* * * * * * * * * * * * * * *

Die notas en essays in hierdie versameling is geskryf tussen 1999 en 2016.

NOTA: Ek sê nie ek glo nie aan "God" nie

Saterdag 14 Augustus 1999

Ek weet nie van "God" nie. Dit beteken nie ek glo nie aan "God" nie. Al wat ek sê is dat alles wat ek gedink het ek weet van "God", deur mense aan my gegee is. Eers jare later het ek uitgevind dat baie van hierdie mense óf nie my vertroue in hulle woord waardig was nie, óf hulle het ook maar net aan my vertel wat aan hulle vertel is, en wat hulle besluit het om te glo om hulle eie persoonlike redes.

Feit is, ek het nog nooit vir "God" gesien nie – as "God" gesien kan word in die konvensionele begrip van die woord, so ek moet luister na ander mense se opinies of leerstellings oor "God". Die probleem? Hierdie mense het ook nog nooit vir "God" gesien nie. Hulle glo net wat aan húlle geleer is om te glo. Of hulle baseer hulle geloof op 'n kombinasie van wat aan hulle geleer is en persoonlike ervaring – wat steeds beteken hierdie persoon se waarheid is subjektief.

Nog 'n ding: kennis – of "waarheid" – wat van geslag tot geslag oorgelewer word, bly nie eers altyd dieselfde nie! Soos kulturele praktyke verander en soos die res van die mens se bestaanswêreld verander, word subtiele verstellings gemaak aan doktrines en persoonlike oortuigings.

Ek sê dus nie ek *glo* nie aan "God" nie, ek sê net ek *weet* nie van "God" nie. Ek weet wat ánder glo hulle weet, maar ek kan nie net in iets glo omdat ander so glo nie. Ek moet self die waarheid leer ken, op my eie tyd en op my eie manier.

My ongeloof in die God van Woorde

[Oorspronklik deel van die stuk, “Qwert yuio plkj!”]

Sondag 10 September 2000

Qwert yuio plkj hgfdsa zxcv bnmn …

Ek wens dit kon so gewerk het. Ongelukkig is ek vir die soveelste maal in my lewe verplig om woordeskat van ’n werklike taal te gebruik om my gevoelens te verwoord; om die ledemate wat vingers is te gebruik om woorde op papier neer te vel sodat ek, en moontlik jy, kan sien hoe ek voel.

Ek doen dit in die taal wat bekend is aan die wêreld as Afrikaans. Ek kon dit in ’n ander taal ook gedoen het, maar dit sou aan die einde dieselfde effek gehad het. Iemand anders sou daarna kon kyk en sê: Ja, ek dink ek verstaan.

Soos dinge staan, is jy aan die ander kant van hierdie teks. Ek hoop dus die proses werk soos dit moet.

Hoe voel ek? Angstig, en eensaam. Angstig, omdat ek steeds op ’n vreemde manier glo aan die god aan wie my ouers my voorgestel het met goeie bedoelings; die god oor wie ek geleer is dat hy soos ’n goeie vader is – die beste van vaders wat enige kind ooit kan hê.

Toe, in my vroeë twintigs, het die sterk vermoede by my posgevat dat hierdie god gemaak is deur mense, soos die goue kalf wat die Israeliete gemaak het terwyl Moses op die berg was. Ek het oortuig geraak daarvan dat mense oor die verloop van eeue hierdie God van Woorde geskep het om dieselfde redes hoekom die Israeliete die goue kalf gemaak het: Hulle wou ’n god hê wat hulle kon sien, voor wie hulle kon neerbuig, voor wie hulle offerandes kon neerlê. Die god met wie Moses in die Bybelverhaal gaan praat het was eenvoudig te ver – te ver, te onsigbaar, te misterieus, te onaantasbaar. Die God van Woorde, soos die goue kalf, is nie te misterieus nie. Hy word wel misterieus genoem, maar net omdat dit ’n eienskap is wat die mense graag aan hulle god wil toeskryf.

Hoe kan ’n god immers misterieus wees as die mense wat hom misterieus noem ook aanspraak maak dat hulle weet wat hy dink, en weet wat hy al gedoen het en wat hy nog gaan doen? (“Maar ons weet niks van hierdie dinge nie,” sal mense met groot verontwaardiging uitroep. “Ons weet nie wat God dink nie! Ons weet nie wat Hy gaan doen nie! Ons weet nie die helfte van alles wat Hy al gedoen het nie, en ons kan nooit Sy planne, of Sy doel met dinge verstaan nie!”) Hierdie God van Woorde kan ook *gevoel* word. In die regte omstandighede, bygesê, wat gewoonlik plaasvind in kerke met baie instrumente op die verhoog, en ’n prediker wat met ’n mikrofoon rondloop. (“O nee,” sal die mense weer sê, “jy kan God ook voel in die privaatheid van jou binnekamer.”) En soos die goue kalf kan hierdie God van Woorde tevrede gemaak word, kan sy guns vir jou saak gewen word, deur die magiese krag van ’n hele reeks rituele. Jy kan sing en neerval, en jou hande saamslaan, of Bybelstudie doen, of lang gebede doen, en so aan, en so aan. En die verontwaardigdes sal met elke punt my hewig daarvan beskuldig dat ek alles verdraai, dat ek duidelik nie die eerste waarheid oor hulle god ken nie, en mag hulle vir my bid, sommer nou, ek hoef nie eers my oë toe te maak nie.

Waarop dit alles neerkom is dat ek nie meer glo aan hierdie God van Woorde nie. Ek het dit al so in my eie weergawe van ’n amptelike deklarasie uitgespel. En ek het beter gevoel daarna, want woorde kan ’n ding tog so amptelik laat lyk.

Soos die tyd egter verby gegaan het, het ek agtergekom dat ’n mens nie so maklik van jeugtyd oortuigings ontslae raak nie. Ek glo nie meer aan die detail nie – die Persoonlike Verlossing doktrine is een voorbeeld. Maar elke nou en dan, in ’n stil oomblik, het ek hierdie visie van die god waarin ek nie meer glo nie: ’n aller-magtige koning, op sy goue troon, wat in peinsende stilte na my kyk. Ek sal weet die manier hoe hy na my kyk, is nie dié van ’n liefdevolle vaderfiguur nie. Hierdie figuur sal ’n enkele woord nie uiter nie, maar ek sal ’n

goeie idee hê wat hy dink: dat ek maar net moet wag, my dag sal kom. “Dan sal ons sien wie’s baas. Dan sal ons sien wat maak jy met al jou goed deurdenkte argumente. Jy wil mý kritiseer? Omdat ek nie wát gedoen het nie? Omdat ek gesê het ek sal wát doen? Wie dink jy is jy?” En ek sal my woorde sluk, en skielik bewus wees van die feit dat dit alles waar is. Wie is ék immers om voor hierdie majestueuse figuur te staan en aantygings rond te slinger? Ek sal stilletjies wil omdraai en gaan wegkruip, maar hy sal sy vinger lig, iets sê wat ek nie sal kan uitmaak as woorde nie, en die volgende oomblik sal ek myself in ’n verskriklike poel vuur bevind.

So much for my arguments.

[…]

* * * * * * * * * * * * * * *

“A doctrine which places a high value on truth is always going to find it difficult to allow individuals to make their own wrong decisions.”

~ Roger Trigg, *Ideas on Human Nature*

* * *

“Wat ek geleer het op universiteit, kan opgesom word in een sin: Mense wat veronderstel is om reg te wees, is nie altyd reg nie.”

~ Uit die Pers Notaboek

* * * * * * * * * * * * * * *

Om oor God te praat

Sondag 11 November 2001

Ongelukkig kan dit, om verskeie redes, nie so werk nie. Die idee, soos die titel aandui, is dat ek my opinie moet gee oor ’n sekere verskynsel, naamlik die welbekende begeerte om oor God te praat.

Kom ons begin by die mees basiese vraag: Hoekom wil ons oor God praat (belangrik om te noem, ek beperk myself in hierdie stuk tot die "God" van die Joods-Christelike tradisie)? "Ons wil oor God praat," sal baie mense antwoord, "omdat God vir ons belangrik is." "God vervul 'n belangrike plek in ons lewens," sal ander byvoeg ("die belangrikste plek," sal ander hulle reghelp). Nog ander sal antwoord, "God is vir ons soos 'n vader, en soos met ons aardse vaders wil ons graag met ons Hemelse Vader 'n verhouding hê." Is dit nie 'n noodwendige resultaat daarvan as ons God "Vader" noem nie? En as jy praat van 'n verhouding, dan volg dit dat jy darem 'n paar dinge moet weet oor die persoon met wie jy die verhouding het, of met wie jy graag 'n verhouding wil bewerkstellig.

Dis op hierdie punt wat ek die oop spasie aan die begin wil verduidelik. Ongeag of jy teïsme of ateïsme aanhang, as jy praat oor God, praat jy nie oor 'n gebou of 'n berg, of jou gunsteling soort blom nie. Jy praat oor iets waarin mense *glo*, nie iets wat hulle fisies kan aanraak en kan beskryf op 'n wyse wat geverifieer kan word deur onbetrokke ander nie. Maar dit gaan verder as dit: die woorde wat jy kies wanneer jy oor God praat, vorm deel van jou begrip van God, of dit bevestig jou spesifieke begrip van God. God soos jy oor "hom" skryf of praat, word die god waarin jy glo, waarin jy verwag ander moet glo, selfs die god waarin jy moontlik bely, jy nie glo nie.

'n Historiese feit: die idee van "God" (weereens, soos vervat in die Joods-Christelike tradisie) 'n sentrale deel vorm van 'n betekenisvolle persentasie van die wêreldbevolking se werklikheidservaring, en sover deel was van mense se werklikheidservaringe vir solank as wat enige iemand kan onthou, of so lank as wat historiese data opgeteken is. God is nie 'n "iets" of 'n "iemand" wat verlede jaar 'n verskyning gemaak het nie. (Hoewel die konsep van 'n metafisiese, kosmiese entiteit aangetref word in feitlik alle kulture, oor kontinente en tye heen, wil ek weereens daarop wys dat ek

die bestek van hierdie essay beperk tot die konsep soos verstaan in Joods-Christelike monoteïsme.)

Hoe gemaak as daar óór God gepraat moet word? Menslike kommunikasie bestaan uit klanke en simbole wat verwys na sekere dinge. As jy ’n klank vorm in jou mond wat hoorbaar is as “tamatie”, weet almal wat bekend is met die stel klanke en simbole van die Afrikaanse taal dat jy verwys na daai rooi ding wat geëet kan word en goed werk in slaaie en op toebroodjies. Maar hoe praat ’n mens oor God? Sommiges sal sê dis maklik – jy maak staat op tekste, geskryf deur mense wat voor jou gekom het, wat aanspraak gemaak het daarop dat hulle vir God geken het en openbarings van God ontvang het. Ander sal byvoeg dat hulle God ken uit persoonlike ervaring, en dat ook húlle al openbaringe van God ontvang het.

Ek kan my vraag effens anders stel: Hoe het mense oor God gepraat vóór hulle vir God geken het, of vóór hulle openbarings ontvang het wat aan hulle spesifieke inligting oor God gegee het? My probleem in hierdie skrywe is spesifiek gemoeid met hierdie aangeleentheid.

Die Franse filosoof Voltaire het gesê, “As God nie bestaan het nie, sou die mens hom geskep het.” ’n Slim spel met woorde, soos vele teoloë sedert die 18de eeu al uitgewys het. Wat Voltaire moontlik wou bevestig met hierdie stelling, is dat die mens God nodig het; dat die mens nodig het om te wéét dat God bestaan.

As hierdie wete dat God bestaan egter voldoende was, sou daar moontlik ’n resep vir tamatiebredie gewees het op hierdie spesifieke bladsye. Maar net om te glo dat God bestaan, is vir vele mense nie genoeg nie. Hulle wil meer weet óór God. God moet ’n naam hê (of dan ten minste ’n titel). God moet ’n persoonlikheid hê. God moet selfs ’n geslag hê. Die redes vir hierdie menslike aspekte van God is natuurlik dat volgens die boek van Genesis die mens na die “beeld van God” geskape is. En omdat die mens ’n naam het, ’n

persoonlikheid het, en óf man óf vrou is, moet vrae rakende hierdie dinge tog ook oor God beantwoord kan word, dan nie?

Is God dus ’n mens? Of is die mens soos God, maar net in staat tot sonde? As God ’n mens is, om watter rede sou hierdie God-mens dan nie so verskyn het aan die trekkende Israeliete in die woestyn nie? Hoekom moes ’n wolk, en vuur die teenwoordigheid van God aandui? En hoekom mag geen gewone mens hierdie mens-God sien wat dan net soos enige ander mens lyk nie? Is die antwoord bloot omdat hierdie God-wat-soos-’n-mens-lyk heilig en sonder sonde was, en omdat ’n aangesig tot aangesig ontmoeting tussen God en die mens-wat-in-staat-is-tot-sonde onaanvaarbaar sou wees in ag genome die heiligheid van God? Of is dit omdat God iets anders is – ’n *teenwoordigheid*, en nie ’n vel en been mens soos ons nie?

Nietemin, die Israeliete het moontlik geglo indien hulle God van aangesig tot aangesig kon sien, hulle een sou sien wat soos hulle lyk. Of, miskien nader aan die kulturele werklikheid van hulle tyd, hulle het heel moontlik verwag om ’n gesig te sien wat hulle sou herken as dié van ’n middeljarige man van Midde-Oosterse afkoms. In kort, stel jouself Moses voor, en jy sien die “gesig” wat die volk moontlik verwag het om te sien, as hulle toegelaat was om by die berg op te klim en hulle god van aangesig tot aangesig te ontmoet.

Is dit toevallig, hierdie ding dat die Israeliete se God veronderstel was om te lyk soos een van hulle? Hoe dan gemaak met die Oosterlinge, die Polinesiërs, die Afrikane? Was nie ook húlle geskape na die beeld van dieselfde god wat veronderstel was om te lyk soos ’n middeljarige Israeliet nie?

Wat is die implikasies van ’n antropomorfiese beskrywing van God? Die oomblik as ons God aan onsself voorhou as Een van Ons – net beter, sterker, eerliker, genadiger, en sonder enige sonde, dan kyk ons, by wyse van spreke, deur die dik wolk waarin God aan die Israeliete verskyn het. Ons doen onsself voor as een van die

“uitgesoektes van die kinders van Israel” wat aan minder gelukkiges kan sê, “Ek weet hoe God lyk. Hy’t nou wel nie sy hand uitgesteek na ons toe nie, maar ons kon sien onder sy voete was juwele …”

Wat het die res van die “Kinders van Israel” gedoen terwyl Moses in die geselskap van God vertoef het? Soveel van ’n indruk wat God op hulle gemaak het (Exodus 19:16: “donderslae en blitse en ’n swaar wolk op die berg en die geluid van ’n baie sterk basuin, sodat die hele volk wat in die laer was, gebeef het”), het hulle onrustig geraak toe Moses te lank vertoef op die berg (Exodus 32:1: “Hierdie Moses … ons weet nie wat van hom geword het nie”). Kort daarna het hulle oeroue behoefte aan ’n god “wat voor hulle uittrek” vergestalting gevind in ’n god wat hulle kon *sien*, voor wie hulle kon neerbuig, gemaak uit die beste goud wat die volk kon spaar.

Ons sien uit die Bybelse teks God was woedend. “Hy” wou homself verskoon by Moses sodat sy “toorn kon opvlam” en “hy” hulle kon “verteer”.

Aan die een kant het die Israeliete ’n god gehad wat hulle nie kon sien nie, wat in ’n wolk en in vuur aan hulle verskyn het, en wat beraad gehou het op ’n berg wat verbode terrein was solank hierdie god daar was. Aan die ander kant was daar ’n standbeeld van ’n kalf, wat Aäron gegiet en gebeitel het uit goud. ’n Onsigbare god wat wolke, vuur, en oorverdowende klanke gebruik as sy instrumente van teenwoordigheid, versus ’n baie sigbare god wat almal kan *sien*, wat selfs ’n kind so in die verbystap aan sy neef kan beskryf. (Blykbaar kon laasgenoemde nie veel van ’n arsenaal opkommandeer in sy verdediging nie. Moses het die kalf sonder veel agting of vrees van sy altaar afgehaal, dit in die vuur gegooi, en dit fyngemaal.) In ander woorde: ’n *onsigbare god*, versus ’n *sigbare god* wat in die onmiddellike god behoeftes van die mense voorsien het, wat hulle beter laat voel het toe hulle eertydse leier te lank vertoef het.

Hoe praat ’n mens oor God? Deur die gebruik van klanke en simbole wat kenmerkend is van ’n spesifieke taal. Deur te praat, in ’n taal wat mense verstaan. Soos die God van die Israeliete in die woestyn wat volgens oorlewering gekommunikeer het deur ’n vertoning van klank en lig, so praat ons ook oor God op ’n manier wat óns verstaan: God-as-mens, God-amper-soos-mens; of dan soos vele aandring, God-soos-een-van-die-mans-van-ons-volk.

Was die klank-en-lig-vertoning die volle wese van God? Of was dit bloot ’n medium om ’n onsigbare god te laat verskyn op ’n wyse wat mense verstaan? Is die beeld wat ons het van God as ’n Moses figuur die volle wese van God? Is die naam, persoonlikheid en geskiedenis van die god wat ons dink ons ken, die volle waarheid? Of is dit die “wolk van God” – die kommunikasiemiddel waarin God *geklee* word, sodat mense ’n manier kan hê om te kommunikeer oor hierdie kosmiese wese waaraan hulle so ’n oer-behoefte het, sodat hulle makliker met hierdie wese in verhouding kan tree – as dit dan van hulle vereis word, of as hulle dit nodig het?

Dit laat ons uiteindelik met hierdie vraag: Op watter punt word die manier-hoe-ons-oor-God-praat ons eie weergawe van die Goue Kalf – die god wat makliker verstaanbaar is, voor wie ons makliker kan neerbuig in aanbidding; die beter visie van wat dit is waaraan ons so ’n sterk behoefte het?

Die mens is ’n ongeduldige wese. Die mens is een wat sélf ’n plan maak as dit waarvoor gewag word, te lank êrens vertoef, of nie duidelik genoeg vertoon nie. En soos dit duidelik blyk uit die tekste waaraan soveel waarde geheg word vir informasie oor God, vervang ons soms die waarheid met ’n handgebeitelde replika van goud. Of soos dit mag blyk uit nadere ondersoek, vervang ons soms die waarheid oor geslagte heen met iets waar ons eie handewerk aansienlik minder duidelik vertoon – ’n god wat opgebou is uit woorde.

Sal ons moontlik, as ons fyn kyk, iets anders vind as die “Ware God” wat ons dink ons aanbid? Sal ons vind dat ook

óns, soos Aäron, in volle oortuiging uitroep in die aangesig van ons eie gebeitelde afgod, “Môre is daar ’n fees tot eer van die Here!”?

* * *

Wat is die alternatief? Wat gebeur as ons nie vir God kan skets in terme wat ons verstaan nie? Wat gebeur as ons aan die einde moet erken dat ons nie vir God makliker verstaanbaar kán maak nie, of selfs dat ons dit nie behoort te doen nie. Word ons nie dan gelaat met slegs één keuse, naamlik om net doodgewoon te glo nie?

’n Geloof dan, nie gebaseer op sogenaamde feite nie, maar op ’n suiwer keuse. ’n Keuse om te glo, in ’n god oor wie ons miskien nie naastenby so maklik kan praat soos wat ons oor ’n goue kalf kan praat nie; om te glo in ’n god wat ons nie méér soos óns probeer maak omdat dit ons geloof sal vergemaklik nie.

Addisionele Nota, 15 Maart 2011

Glo in wat? Glo in wie? Is dit onvermydelik dat ons uiteindelik moet wéét?

Die dominee sê vir die gemeente: Glo net. Moenie meer wil weet nie. Moenie onnodige vrae vra nie. Moenie kennis soek, of detail, oor iets waaroor niemand werklik kennis beskik nie, of waaroor detail selfs ongoddelik kan wees.

Die gemeente knik: Goed dominee.

Die volgende oggend is die een diaken nog vuur en vlam na die preek. Hy wil die ou langs hom in die bus oorreed om ook by die gemeenskap van gelowiges aan te sluit. Hy vertel hom in breë trekke wat die dominee die vorige dag gepreek het. “Glo net,” sê hy dan.

“Glo in wat?” vra die ou versigtig.

“Glo in God,” antwoord die diaken.

Die diaken kan sien die ou dink diep. Dan, na ’n minuut, kom die onvermydelike vrae: “Maar wat is God? Waarin wil jy hê moet ek glo?”

Wat ons terugbring by die begin. Ons kan nie prááT oor God, of skryf oor God, of eens na God verwys as ons nie weet waaróór ons praat, of oor wie nie. Ons gebruik die woord “god” en hoop die ander persoon weet wat ons bedoel. Dit het ook algemene gebruik geword dat ons die naamwoord gebruik as eienaam: God is ons god. Wil mense meer weet, praat ons van Jesus. Wil hulle meer weet van die “Vader” verwys ons hulle dalk na die Ou Testament, die god van Abraham en Dawid en Moses. Wil mense nóg meer weet, trek ons dalk ’n teologieboek van die rak af en hoop ons blaai iets sinvols raak wat ons maklik kan aanhaal, iets wat ’n stop kan sit aan die ongemaklike vrae.

Het die ou Israeliete heeldag oor hulle god gepraat, in hulle geselsies met mekaar, in hulle bemoedigings, in hulle sedepreke? Soos ek dit verstaan, was God nie aangespreek as “god” nie – dit wil sê die universele naamwoord. Hierdie entiteit het ’n naam gehad, maar soos ek dit verder verstaan, was jy in diep moeilikheid as jy hierdie naam gebruik het in ydel gesprek (dis te sê as die gewone Israeliet enigsins die naam geken het).

Wat beteken dit? Dit beteken dit was hoogs ongewoon, strafbaar om die waarheid te sê, om oor God te praat.

“Maar dit het alles verander met Jesus,” sal ’n koor moderne gelowiges weer laat hoor.

Presiese kennis? Duideliker kennis? Kennis oor … God? Naam? Geslag? Persoonlikheid? Agenda? Voorkeure? Afkeure? Voorkoms, dalk? Weet ons uiteindelik wát God is? Mens? Vlees? Gees? Hoeveel mense kan verduidelik wat “gees” beteken? Word dit dieselfde verstaan in alle tale en deur mense van alle kulture? Wat van as die begrip van die konsep “gees” radikaal verskil van een taal na ’n ander? Wat

van matriargale gemeenskappe wat gemaklik is met die idee van God as Vrou? Op watter punt moet die moderne gelowige klippe begin bymekaarmaak vir ’n goeie steniging?

Ons – moderne gelowiges en die amper 100 geslagte wat voor ons geleef het sedert die begin van die Christelike Era – het vir onsself ’n helse sloot gegrawe. Ons wil *weet*. Ons het *nodig* om te weet. Ons wil intieme detail hê, want ons begeer ’n intieme verhouding met ons god.

En as ons weer sien word ons manier om óór God te praat, God self. Dan word my manier om oor God te praat die korrekte manier om oor God te praat, en my god die “ware god”. As jou detail verskil van my detail, of dit verskil betekenisvol genoeg van die deklarasie en opsomming van geloof waarop besluit is by die Raad van Nicea in die jaar 325, is jou manier om oor God te praat verkeerd, en jou god ’n valse god.

Kan jou sondes vergewe word as jy ’n valse god aanbid? Sekerlik nie.

Kan jy hemel toe gaan as jy ’n valse god aanbid? Hoe kán jy?

Kan jy genade verwag? Kan jy hoop op vertroosting? Kan jy bid vir jou geliefdes? Sekerlik nie as jou manier om oor God te praat, vals is nie! Sekerlik nie as dit waaraan jy glo en wat jy aanbid, ’n vals god is nie …

Ek wil hierdie stuk afsluit deur ’n voorstel te maak: kom ons hou op om oor God te praat. Kom ons verbeel onsself ons is soos die ou Israeliete wat dit nie sou durf waag om hulle hande uit te steek om God te probeer aanraak deur die onsigbaarheid nie.

Sekerlik is daar mense wat ’n probleem sal hê met hierdie voorstel. Want as ons nie meer oor God praat nie, as ons ophou om brokkies inligting te versamel oor wat ons dink God is en om hierdie inligting oor en weer te resiteer, hoe kan ons dán van mense verwag om in God te glo? Die antwoord is eenvoudig en voor die hand liggend: Ons kan nie. Ons moet

ophou om te praat oor God, en ons moet onsself weerhou daarvan om aan te dring daarop dat mense in God moet glo.

Waarmee laat dit ons? Met bestaan en leef as ’n gemeenskap met sekere waardes, eerder as ’n gemeenskap van Glo in God (soos ons God sien), of Aanvaar die Straf. Dit laat ons uiteindelik, so glo ek, met die uitdaging van ’n lewe wat gekenmerk sal word deur vrede, en vreugde, en geduld, vriendelikheid, getrouheid, goedhartigheid, nederigheid, ’n bietjie meer selfbeheersing, maar bowenal, liefde.

NOTA: ’n Plek waar ek nie hoort nie

Maandag 5 April 2004

Ek was gisteraand in die “Bread of Life Church” in Kaohsiung. Ek het gedink ek sou voel soos ek Saterdagaand gevoel het toe ek ’n ander roete probeer het terug huis toe en opgeëindig het op ’n donker, verlate pad in ’n industriële area. Die gevoel wat ek gehad het tussen die donker fabrieke, na middernag op ’n Saterdagaand, was vars in my geheue op pad na die kerk. Ek het gereken ek gaan myself weer bevind in ’n plek waar ek nie hoort nie.

Na 45 minute het ek uitgestap en … ek was teleurgesteld. Teleurgesteld in die “preek” wat hoofsaaklik bestaan het uit ’n pseudo-wetenskap/geskiedenislesing om te “bewys” dat Christus werklik gesterf het. Die wat-dit-beteken-deel was uiteindelik ingelei met die woorde, “Just a few final words …” (of iets dergeliks).

Ek was ook herinner daaraan dat mense “kerk doen” op ’n Sondagaand, soos ander mense (of dieselfde mense) “sport doen” op ’n Saterdag. Dit was ’n sosiale geleentheid met die byvoordeel van religieuse identiteit bevestiging.

Ek kon nie anders as om te kyk na die mense, die “pastoor” met sy mikrofoon, en die parafernalia van “Christelike geloof” en tot die konklusie te kom dat die Kerk van Christus gekaap is deur mense wat nie die helfte van hulle eie “geloof” verstaan nie.

Hierdie is kritiese aantygings, en ek is bewus van die feit dat ek slegs 45 minute gespandeer het in die “gemeenskap van gelowiges”.

Een vraag kom egter by my op: As dit is wat ek dink, het ek ’n verantwoordelikheid om my opinies bekend te maak – in die geskrewe woord en in privaat gesprek, of moet ek dit vir myself hou en sê, “Laat die mense voortgaan om in vrede kerk te doen en hulle identiteite te bevestig”?

Verantwoordelikheid aan wie? Soos gewoonlik is ek nie seker nie. Al wat ek weet – en ek is immers nie ’n algehele vreemdeling in die hele kerk-besigheid nie, is dat iets nie lekker was by daai byeenkoms nie.

* * *

Die klem op “bewyse” in die lesing gisteraand het my ook laat dink die pastoor het aangeneem hy “preek” vir ’n groep ongelowige thomasse vir wie geloof nie genoeg is nie; asof hy weet die mense moet eers hul vingers insteek in die wonde van Christus voor hulle kan glo.

* * *

Dit mag vreemd wees vir sogenaamde gelowiges om dit uit te lig, maar dit wil voorkom asof die Christelike geloof vir vele “Christene” gaan oor regte aksie en beloning – doen dit, kry dat. Wat gedoen moet word vir die beloning is dat die persoon “in God moet glo”. Sodra dit natuurlik ’n voorvereiste raak vir verlossing, is dit letterlik ’n saak van lewe en dood om korrekte oortuigings te definieer, en ewe belangrik, om verkeerde oortuigings vas te pen. En sodra jy die grens vasgestel het tussen korrekte oortuigings en verkeerde oortuigings, is dit oop seisoen teen ketters wat “mislei word”, wat op “die verkeerde pad” is, mense wat “nie werklike gelowiges is, soos ons nie”.

NOTA: Resultate wat agterbly in hierdie wêreld

[Uit die stuk, "Die SELF word gebore (en ander notas van 'n partikulêre dag)"]

Donderdag 8 April 2004

[…]

Ons word gebore, raak bewus van die feit dat ons *iets* is tussen ander *ietse* en *iemand* tussen ander *iemande*, en dat daar van ons verwag word om te funksioneer as die *iets* wat ons is (moenie optree asof jy 'n tafel of 'n troeteldier is nie) en ook om te funksioneer as *iemand*.

Oppervlakkig beskou, is dit moeiliker om te definieer wié ons is as om te definieer wát ons is, en die proses neem heelwat langer. Uiteindelik moet ons 'n aparte *iemand* wees net soos ons 'n aparte *iets* is, en omdat ons nie elke dag 'n ander *iemand* kan wees nie, het ons redelike konstante *identiteit* nodig.

Dis nou 10:56. Ek kan nou met my dag begin. Heelwat van hierdie dinge was reeds vroeër gesê, maar dat dit op hierdie manier gesê is, vandag, gee aan vandag 'n partikulêre kwaliteit. Dit gee ook aan my nog 'n bietjie resultaat om agter te laat …

* * *

Terloops, resultaat is baie belangrik vir "evangeliese" Christene. Hulle verwag om beloon te word vir hulle "geloof" in die lewe wat volg ná hierdie aardse bestaan.

Ek wonder hoeveel mense sal steeds elke week kerk toe gaan en die dinge sê wat hulle sê, as hulle moet verneem van 'n bron wat húlle as geloofwaardig ag, dat die resultate

van hulle lewens agterbly in *hierdie* wêreld, dat hulle dit nie kan saamvat as getuigskrifte vir ’n wêreld en ’n lewe wat kom ná hierdie een nie.

“Evangeliese” Christene is eintlik goeie besigheidsmense (daar is, terloops, ’n interessante historiese verbintenis tussen kapitalisme en Protestantisme). Hulle sê, “Ek gee dit, glo dat, doen hierdie, en kry dan daai, reg?” en die dominees en pastore knik gretig hulle koppe (nog meer “gelowiges”). As die potensiële “Christen” dan tevrede is hy of sy verstaan die saak reg, dan eers sê hulle, “’raait, count me in. Waar moet ek teken? Wat moet ek doen of sê?”

Dit sal interessant wees om te weet hoeveel mense se houding teenoor hulle religie sal verander as hulle van ’n betroubare bron moet hoor dat hulle dit al die tyd verkeerd verstaan het: dat ’n aardse lewe wat God verheerlik die begin en die einde is; dat dit doodgewoon *beter* is as ’n aardse bestaan wat God nié verheerlik nie; dat dit aan jou ’n meer vervullende lewe gee *terwyl* jy op hierdie kosmiese stofspikkel is; dat as jy fisies tot afsterwe kom, jy dood is, en dat daar geen verdere beloning op jou wag nie.

Self kan ek nie vaste stellings maak dié kant toe of daai kant toe oor wat gebeur na jou fisiese dood nie. Ek wonder maar net oor die motiverings van sekere mense, en hulle moontlike reaksies as dit sou blyk dat dinge anders is as wat hulle nog altyd vermoed, of geglo het.

[My gesprekke, werklik of andersins, met die Mormoonse sendelinge gaan terug tot in my eerste jaar in Taiwan toe twee welgeklede, skoongeskeerde jong Amerikaners elke Donderdag vir ’n paar weke ’n besoek afgelê het aan my woonstel. Hulle het gekom op uitnodiging – ek het hulle gesien een aand terwyl ek op my stoep gestaan en ’n sigaret gerook het, en siende dat daar nie toe veel ander Westerlinge in die omgewing was om mee te gesels nie, het ek die geleentheid aangegryp vir ’n teologiese geselsie. Ons gesprekke het die vorm aangeneem van vraag-en-antwoord: Ek het vrae gevra, hulle het probeer antwoord, ek het gereageer op hulle antwoorde, en toe hulle nie meer wou of kon antwoord nie, het ek namens hulle antwoorde uitgedink. Na ’n paar weke het die twee besluit om my eerder nie weer te besoek nie.

Op die betrokke Woensdag van hierdie stuk was ek per trein op pad terug na Fengshan toe twee blanke mans my gesigsveld betree: jonk, swart broeke, wit kortmouhemde met naamplaatjies op die een bors, skoongeskeer, kort hare. Ek het begin wonder wat ek sou sê, sou hulle naderskuif. Die reis het net so tien minute geduur; die gesprek sou derhalwe kort, en op die man af wees.]

Gesprek met Mormoonse sendelinge op die trein

(Wat nie plaasgevind het nie op Woensdag 2 Junie 2004)

“Hi.”

Ek knik my kop.

“Are you a teacher?”

“Yes.”

“How long have you been here?”

“Couple of years.”

“Have you heard of the Church of the Latter Day Saints of Jesus Christ?”

"There's no point in me having this conversation with you."

"Why?"

"Because you don't know who you are."

"What do you mean?"

"I mean you know your names, and you know to which religious organisation you belong. But these are mostly things that you've been told about yourself during the first two decades of your lives. You haven't really made any personal choices that would indicate to me that you truly know who you are."

"We've chosen to follow Jesus Christ."

"How could you have chosen something if you've never had any choices? Where did you grow up? Utah? Salt Lake City? If you were an Arab who grew up in a Muslim environment, with all the environmental data that would have given you an identity in that context, and you then chose the Church of Latter Day Saints above Islam … then you would have made a choice. So far you're nothing but a human body carrying around a lot of data about yourself. These things – your physical appearance, your name, your language, where you come from, your nationality, and the fact that you are missionaries of a particular church – are all identifying marks that tell you and anyone else how you fit into your environment.

"You, sitting there, cannot tell me anything that you haven't been told. Have you ever had an experience that could possibly undermine your beliefs? How can you know the truth about yourself or anything you believe in if you've never questioned the validity of the facts that you've been fed? What are your criteria for telling truth from a lie?

"I cannot have an intelligent conversation – about religion no less! – with someone who is nothing more than an emulator of other people in order to know how he should function as a human being."

“How do you know what we think, or what we’ve experienced? I experience God every day …”

“Yes, you have experiences, and I’m sure you’ve been told how to interpret them. And the words you use to give expression to these experiences … are words that you did not invent, am I right?

“My station’s coming up. Listen, I cannot, in the final instance, judge the validity of your experiences. I do not claim to possess the powers of mind or spirit which would certainly be required to either confirm or refute the source of your experiences.

“If I made certain assumptions about you that are incorrect, please accept that I did so to make a point that might be applicable to your life, or it might not be. If my assumptions cannot in entirety be dismissed, then please consider it for a minute or so. Either way, have yourselves a good day.”

Ek glo steeds …

Saterdag 3 Julie 2004

Laat my toe om enkele waarhede ter tafel te lê:

1. Identiteit speel ’n kardinale rol in die normale funksionering van ’n individu.

2. Die partikulêre gemeenskap waarbinne ’n mens gebore en getoë word, speel ’n primêre rol in die vorming van identiteit.

3. Dit is baie algemeen dat ’n partikulêre godsdiens ten nouste verweef is met ’n partikulêre gemeenskap; hierdie godsdiens is in vele gevalle ’n kardinale bepaler van identiteit vir mense wat gebore is en grootgeword het in hierdie gemeenskap.

4. Vir die aanhangers van verskeie godsdienste is dit belangrik om aanspraak te maak op die *universele toepassing* van ’n spesifieke godsdienstige “waarheid”.

5. Dit is te verstane as ’n persoon wat gebore is en grootgeword het in ’n gemeenskap waar ’n “universele toepassing” godsdiens ’n primêre bepaler is van identiteit, ter wille van sy of haar eie partikulêre identiteit, hierdie aansprake resiteer, en dit ook so sal oordra aan die volgende geslag.

’n Vraag: Kan rasionele mense kwalik geneem word as hulle ’n skeptiese houding koester jeens die aanspraak op “universele waarheid” deur die aanhangers van enige partikulêre godsdiens?

Anders gestel:

a) Gemeenskappe funksioneer orals in die wêreld as bronne van partikulêre identiteit.

b) Om as buitestander ’n partikulêre gemeenskap se geldigheid te bevraagteken as bron van identiteit bloot omdat jou eie identiteit nie afkomstig is van daai bron nie, is onlogies. (Dit sal beteken dat een wat buite jóú gemeenskap gebore is en grootgeword het, ook die geldigheid van jou gemeenskap as bron van identiteit kan bevraagteken omdat sy identiteit nie afkomstig is van jóú gemeenskap nie.)

c) ’n Partikulêre godsdiens is, in talle gevalle, ten nouste verweef met ’n partikulêre gemeenskap, en vervul ’n belangrike rol in die definiëring van identiteit.

d) Gemeenskap A is dus as ’n bron van identiteit gelyk aan Gemeenskap B.

e) Dit kan ook gesê word dat Godsdiens A as ’n bron van identiteit gelyk is aan Godsdiens B.

Drie vrae:

1. Op watter basis kan aanhangers van Godsdiens A, in ag genome bogenoemde punte, steeds aandring op universele toepassing van hulle “waarhede” – oor alle tydsgrense, kulturele grense, en alle ander grense heen?

2. Op watter basis kan die aanhangers van Godsdiens A – wat heel waarskynlik aanhangers van daai partikulêre godsdiens is omdat daai partikulêre godsdiens ’n primêre *gegewe* faktor was in die proses waaruit hulle identiteite gevorm was – die bewering maak dat hulle godsdiens waarde het wat verder

strek as die waarde van Godsdiens B – wat ’n soortgelyke rol vervul as identiteitsbepaler in Gemeenskap B?

3. Waar word die lyn getrek tussen godsdiens as oordragmedium van “tydlose waarhede” (ongeag hoe waar dit mag wees), en godsdiens as bepaler van identiteit?

Na deeglike besinning oor hierdie onderwerp, is daar nog ’n vraag wat mens nie die versoeking kan weerstaan om te waag nie: WAT IS DIE WAARHEID?

Dis maklik om een van die beginsels van sekulêre religie te resiteer en te antwoord, “Die waarheid is relatief.”

Ek glo egter steeds dat daar ’n ABSOLUTE, UNIVERSELE WAARHEID is. Ek glo verder dat die partikulariteit van noodlotsdata waarmee enige mens gekonfronteer word met geboorte, die gegewendheid van die instrumente waarmee uitdrukking gegee word aan ’n bewussyn van individuele self, en die noemenswaardige rol van godsdiens as ’n mede-bepaler van identiteit, alles stukkies is van die legkaart wat die WAARHEID is.

Ten laaste, glo ek dit is moontlik vir ’n mens – ’n lewende lid van die spesie *Homo sapiens* – om die volle, absolute, universele, tydlose waarheid te ken?

My antwoord bly steeds, sonder twyfel, nee.

* * * * * * * * * * * * * * *

Dinsdag 6 Julie 2004

Die doelwit is nie om nié in staat te wees tot euwel nie, maar om nie euwel te doen nie.

Dit beteken om jouself in die oë te kyk en te erken, “Ek ís in staat daartoe om sleg te wees, en sleg te doen,” en dan te kiés om nie sleg te wees nie, en nie sleg te doen nie.

Hierdie keuse, soos meeste weet, is nie altyd maklik nie, maar selfs dít moet dien as motivering, eerder as twyfel in jouself.

Gló dat jy goed kan wees. Gló dat jy goed kan doen. Wéés dit dan, en dóén wat goed is.

* * * * * * * * * * * * * * *

Terugkeer na die gesprek met die Mormoonse sendelinge (wat net gedeeltelik plaasgevind het – ook op die trein)

Sondag 1 Augustus 2004

Ek: "You are reciting words you've been taught in order to confirm your identity – the way in which you are part of the Bigger Picture, and to give expression to your experience of this reality. Your expression of your particular experience of reality is neither creative nor original. Why should I listen to you?"

Mormoonse sendeling: "Because what I have to say may save your life."

Ek: "You don't know that. You *choose* to believe that for reasons I have already mentioned. But you don't know if any of it will work out. You choose to believe that it will."

* * *

Waar's my argument verkeerd?

Ek sal wel dit sê, as die WERKLIKE, ABSOLUTE WAARHEID ooit geopenbaar word aan iemand in 'n woestyn of 'n grot of in een of ander wildernis, en die persoon gaan aan die preek, sal ek dieselfde argumente op hom afvuur … want ek sal veronderstel hy't maar net by iemand anders die woorde gehoor wat hy nou aan die algemene publiek "resiteer".

En dan moet ek seker, as ek redelik wil wees, erken dat die WERKLIKE, ABSOLUTE WAARHEID moontlik al wel geopenbaar is, en dat ek, as we speak, argumente soos bogenoemde lanseer op die preker-sendeling van hierdie Heilige Waarheid.

Maar dan, gestel die WERKLIKE WAARHEID is reeds geopenbaar, sou enige iemand dit werklik kon ignoreer? Sou dit obskuur wees? Sou gewone sterflinge soos die uwe links en regs argumente kon formuleer en dit aan die BOODSKAPPER VAN DIE WAARHEID kon afsmeer asof ek besig is om met my ouer suster te redeneer? Ek glo nie. (En as ek sou kon, watse tipe waarheid is dit dan?)

* * * * * * * * * * * * * * *

Woensdag 4 Augustus 2004

Vir vele mense wat hul eie identiteit wil uitsorteer, is dit ’n voorvereiste om eers die identiteit van God uit te sorteer. God is die “hoof” van hulle godsdiens; godsdiens is ’n primêre instrument waardeur hulle beantwoord wie en wat hulle is, en wat hulle met hul lewens moet of wil doen. As hulle nie seker is oor die identiteit van God nie, kan hulle nie seker wees van hulle eie identiteit nie. Ook, as hulle seker kan wees oor wie en wat God is, kan hulle sekerheid vind oor wie en wat húlle is, of moet wees.

* * * * * * * * * * * * * * *

NOTA: Waarheid en woordeskat

Saterdag 13 November 2004

Waarheid en woordeskat (I)

Wie is jy dan indien wie jy is in reaksie tot jou omgewing en wie jy is ten einde suksesvol te funksioneer in ’n bepaalde tyd en omgewing net ’n deel van jou “storie” is? Wat is dan, by wyse van spreke, jou volle storie? En hoeveel beter en meer volledig sou jou antwoord kon wees op hierdie vraag indien jy ’n duisend tale vlot kon praat?

Sondag 14 November 2004

Waarheid en woordeskat (II)

Feit is, 5000 jaar gelede het ons voorouers oor ’n woordeskat beskik van, sê, min of meer 5000 woorde om uitdrukking te gee aan die ervaring van hul werklikheid, en aan hulle bewussyns-van-self. Hulle bewoording van “waarheid” was dus ook beperk tot min of meer 5000 woorde.

Nou se dae het ons die voordeel van sê, tien tot rofweg 60,000 woorde om uitdrukking te gee aan die werklikheid, of werklikhede, wat ons beleef, en aan ons bewussyns-van-self – meer werkwoorde, bywoorde, byvoeglike naamwoorde, frases, ensovoorts. Ons “waarhede”, insluitende ons religieuse oortuigings, kan derhalwe ook in meer detail en in meer subtiele skakerings bewoord word.

Mens wonder tog, hoe sou dit die individu se ervaring van die werklikheid beïnvloed indien hy of sy die spreker was van ’n taal wat ’n miljoen woorde bevat het, en indien hy of sy met gemak tien of 20 keer meer woorde geken en gereeld gebruik het as die gemiddelde opgevoede persoon wat vandag se strate bewandel?

Feit is: “god” is ’n woord. So is “mens” en “siel” en “self” en “lewe” en “dood”. Wat lê agter hierdie woorde, wat nie (tans) in woorde uitgedruk kan word nie?

[Die webblad, King James Bible Online, dui aan dat daar amper 15,000 unieke woorde in die Bybel voorkom. Volgens Wikipedia lys *The Oxford English Dictionary* meer as 250,000 unieke woorde, uitgesluit vele tegniese, wetenskaplike en *slang* terme.]

NOTA: Nooit te vroeg vir ketterse gedagtes nie

Vrydag 26 November 2004

08:28

Die probleem met godsdiens as identiteitsbepaler is dat dit konstant moet bly om geloofwaardigheid te behou vir die mense aan wie dit ’n religieuse identiteit verleen. Maar om betekenisvol te bly as bepaler van identiteit, moet die bron van religieuse simbole (religieuse teks, instellings soos “kerk”) soms verander – bietjie vir bietjie, maar steeds tot so ’n mate dat die bron vandag fundamenteel verskil van die bron van 500 of 1 000 jaar gelede.

Wat gebeur dan wanneer iemand wat ’n spesifieke godsdiens benut vir identiteitsdoeleindes kennis en kritiese begrip bekom van hierdie fundamentele verandering? Een moontlikheid is dat so ’n persoon ’n toestand sal ontwikkel wat genoem kan word, ’n geloofskrisis.

* * *

Siende dat ek sopas opgestaan het en nog nie eens ontbyt geëet het nie, mag mens dalk wonder of dit nie ’n bietjie vroeg is vir gedagtes soos bogenoemde nie. My antwoord is, blykbaar nie – nie as mens die gedagte, formulering en al, gedink het in jou laaste droom nie!

Die droomtoneel het afgespeel aan ’n etenstafel saam met mense saam met wie ek stedelike sendingwerk gedoen het meer as ’n dekade gelede, en ook ander tydgenote van hoërskool. Terwyl ons geëet het – in die eetkamer van die vroeg twintigste-eeuse herehuis wat die hoofkwartier van die organisasie was, was daar ’n helse party aan die gang in die voortuin. Soos ek toe hap aan nog ’n heerlike dis op my bord, kom die gedagte …

08:39

Mense met wie ek in daai tyd baie noue verhoudings gehad het, mag dalk sê dat ek my religieuse identiteit verloën het. Ek is van mening dat ek my religieuse identiteit *ontgroei* het.

Iemand mag dalk verder gaan en met kalm oortuiging sê dat mens nie die waarheid kan ontgroei nie. Ek sal, ewe kalm, reageer: “Ek is steeds toegewyd daaraan om die waarheid te ken. En ek het nie ’n institusie-gedefinieerde identiteit nodig om die waarheid te ken, of na te streef nie.”

[In vele gevalle sal leiers van religieuse bewegings aanspraak maak daarop dat hulle niks verander aan hul religie nie, hulle draai bloot terug na ’n vroeër, suiwerder vorm daarvan. Hierdie verduideliking verseker dat die religie geloofwaardigheid behou as identiteitsbepaler, en dit regverdig ook die veranderinge wat hulle aanbring aan die praktiese uitdrukking van lidmaatskap aan die religie, of dalk selfs aspekte van die teologie, juis om dit toepaslik te hou vir mense met ander religieuse behoeftes as wat mense gehad het 500 of 1 000 jaar gelede.]

* * * * * * * * * * * * * * * *

Sondag 1 Mei 2005

Godsdiens dien ’n doel – identiteit, om te behoort aan ’n groter werklikheid, ensovoorts. Spesifieke inhoud van godsdiens – oorgelewerde tradisie en beskouing van waarheid, plus rituele, gemeenskap, ensovoorts – aktiveer die frankenstein wat godsdiens in beginsel is [godsdiens, enige godsdiens, is soos die liggaam wat in teorie in staat is om dinge te doen en resultate te bewerkstellig; spesifieke inhoud is soos die “siel”, of lewensenergie, wat die liggaam lewendig maak en selfs persoonlikheid gee].

* * * * * * * * * * * * * * *

Maandag 9 Mei 2005

Die “verlossingplan” soos gepredik deur sogenaamde “Evangeliese Christene” rus op een beginsel: die identiteit van God, en die individuele “Christen” se bevestiging van hierdie gepredikte identiteit.

* * * * * * * * * * * * * * *

Ek is sterflik, én onsterflik

Woensdag 25 Mei 2005

Ek reken die mens … of voordat ek vasval in definisies van wat “mens” beteken, laat ek konkreet wees: Ek bestaan uit twee dele. Die een deel is sterflik, en bestaan op sy beurt uit liggaam, bewussyn, persoonlikheid en identiteit (gegewe en/of self-gedefinieer). Die ander deel is onsterflik. Omdat ek oor ’n beperkte woordeskat beskik, sal ek laasgenoemde “siel” noem. Hierdie twee dele is inmekaar geweef vir die duur van my aardse bestaan.

Wat die doel van hierdie kombinasie is, weet ek nie. Hoe die kombinasie ontstaan het, weet ek ook nie (behalwe vir die biologiese deel).

EK is albei dele, en tog, indien my liggaam ophou funksioneer, en my bewussyn vernietig word, hou EK op om te bestaan – al bestaan die ander deel van my steeds.

My aardse lewe, die keuses wat ek maak en die resultate wat ek bewerkstellig van my lewe, het ’n dramatiese impak op my onsterflike deel – nog ’n illustrasie van hoe nóú die twee dele gekoppel is.

Die verbintenis van die twee dele is inderdaad iets wat ontdek moet word – hierdie ontdekking kan selfs as ’n doel opsig self beskou word.

Wat is die verskil tussen hierdie oortuiging en die Christelike weergawe (beïnvloed deur die pre-Christelike filosoof, Plato)? Die Christen glo dat die liggaam sterflik is, en die gees (of siel, self, bewussyn, persoonlikheid, “innerlike wese”) onsterflik. Ek deel die “gees” of “innerlike deel” op in twee – sterflik en onsterflik.

Ek sal voortaan na bogenoemde verwys as die 25 Mei 2005 Deklarasie van Geloof.

Donderdag 26 Mei 2005

Wat ek dus sê is dat die "innerlike" bestaan uit twee dele: sterflike bewussyn en tyd en omgewing spesifieke identiteit, en onsterflike X (soms genoem "gees" of "siel").

In my opinie is dit 'n radikale vertrek van Christelike dogma.

Sal 'n Christen, wat oor dogmatiese kennis en begrip beskik, vir my sê: "Dit is nie wat ons as Christene glo nie."

Sal ek antwoord: "Jesus was nie 'n filosoof nie. As dit vir hom belangrik was dat mense hierdie filosofiese onderbou reg moes verstaan, sou hy sy dissipels deeglike onderrig gegee het daarin. Dan het hy miskien minder gepreek oor liefde en barmhartigheid, en meer tyd gespandeer om seker te maak almal het die korrekte filosofiese begrip. As Jesus dan nie filosofie gepredik het nie, wie het? Hoekom is Christene so oortuig van die sterflike liggaam en die onsterflike siel? Het dit dalk te make met die Kerkvaders, wat voorspoedig genoeg was om geskool te wees in Griekse filosofie?"

Sal my gespreksgenoot noem: "Miskien was dit so bestem. Miskien was dit die Kerkvaders met hul sterk filosofiese agtergrond se vooraf beskikte rol om dit te verduidelik wat Christus – 'n timmerman met visserman dissipels – nie verduidelik het nie."

Antwoord: "Miskien. Of miskien het dit te make met die Eerste Konsilie van Nicea in die vierde eeu waartydens Konstantyn ongeduldig geraak het en die beraadgangers gedruk het vir konklusies wat betref dogma wat ter tafel gelê was? Miskien was dit ook deel van die vooraf beskikte plan. Of miskien is my begrip nader aan die waarheid? Wat is die werklike waarde van die verskil?"

Westerse en Oosterse Christendom het elk vier figure wat beskou word as die Groot Kerkvaders – oor die algemeen

invloedryke Christelike teoloë, van wie verskeie vooraanstaande leermeesters en belangrike kerkleiers was.

Westerse Kerk:

Ambrosius (340-397): opgevoed in Rome, bestudeer literatuur, die reg, en retoriek

Hiëronymus (347-420): bestudeer retoriek, filosofie, Latyn en Grieks

Augustinus (354-430): ontwikkel sy eie benadering tot filosofie en teologie deur gebruik te maak van ’n verskeidenheid van metodes en perspektiewe; help om die leer van die erfsonde te formuleer

Gregorius die Grote (540-604): soos die meeste jong mans van sy status in die Romeinse samelewing was Gregory goed opgevoed; hy leer grammatika, die wetenskappe, literatuur, en die wet

Oosterse Kerk:

Basilius die Grote (c. 329–379): invloedryke teoloog wat die Niceense Geloofsbelydenis ondersteun het en sterk gekant was teen die dwalings van die vroeë Christelike kerk. Sy vermoë om sy teologiese oortuigings te balanseer met sy politieke konneksies het gemaak dat Basilius ’n kragtige advokaat was vir die Niceense posisie.

Athanasius (c. 296–373): Athanasius se vroegste werk, *Teen die Heiden – Oor die Menswording* (geskrewe voor 319), vertoon spore van Origynse Aleksandrynse denke (soos die herhaaldelike aanhalings van Plato en die gebruik van ’n definisie uit Aristoteles se *Organon*). Athanasius was ook

bekend met die teorieë van verskeie filosofiese skole, en in die besonder met die ontwikkeling van Neo-Platonisme.

Gregorius van Nazianze (329 – c. 389): As ’n klassiek opgeleide redenaar en filosoof werk hy Hellenisme in die vroeë kerk in. Gregorius het ’n beduidende impak gemaak op die vorm van Drie-eenheid teologie onder beide Grieks- en Latynsprekende teoloë.

Johannes Chrysostomos (347–407): Johannes het sy opvoeding begin onder die heidense leermeester Libanius, onder wie hy die vaardighede ontwikkel het vir ’n loopbaan in retoriek, sowel as ’n affiniteit vir die Griekse taal en letterkunde. Hy is bekend vir sy preke oor moraliteit en sy veroordeling van die misbruik van gesag.

Vir meer inligting:

https://en.wikipedia.org/wiki/Church_Fathers
https://en.wikipedia.org/wiki/First_Council_of_Nicaea

NOTA: Geloof op ’n skaal van waarskynlikheid

Maandag 11 Julie 2005

Dat enige iets bestaan of ooit bestaan het buite wat jy nou ervaar of kan waarneem met jou sintuie, is geloof – of dalk eerder, dit kan voorgestel word op ’n skaal van waarskynlikheid. Alle historiese “feite” is saamgestelde weergawes van gebeure in die verlede wat ons *glo* gebeur het, en soos dit aan ons vertel word. Ons kan slegs *glo* dat dit waar is (of was) omdat ons bewussyn, en enige eerstehandse ervaringe wat ons stoor as herinneringe, nie verder strek as ons eie lewe en die plek of plekke waar ons hierdie lewe geleef het nie.

Dit gaan dus nie soseer oor geloof nie, maar waar ons die grense van geloofwaardigheid trek, en spesifiek *waarin* ons glo.

Feit is, ons kan nie funksioneer sonder geloof nie – dat môre byvoorbeeld soos verlede Dinsdag moet wees in terme van werkskedule en ander aktiwiteite, is geloof. Ons kan slegs *glo* dat Napoleon of Julius Caesar of Aristoteles bestaan het; hulle kan nie ons sintuie oortuig dat hulle ooit bestaan het nie. Ons glo dat hulle bestaan het, omdat ons lees van hulle, of lees wat hulle geskryf het.

Laastens, ’n handige intellektuele oefening mag dalk die beantwoording wees van die volgende vraag: Wat is die verskil tussen geloof in die bestaan van enige god, en geloof dat Julius Caesar bestaan het?

[*Waarskynlikheid* dat ’n persoon soos Julius Caesar kon bestaan het versus waarskynlikheid dat enige godheid werklik kan bestaan, is heel waarskynlik ’n goeie begin.]

NOTA: Geïntegreerde beskouing van bestaan – spirituele dimensie

Dinsdag 12 Julie 2005

14:10

Wat is ’n geïntegreerde beskouing van bestaan?

Vir my bring dit Freud en Christus bymekaar, samelewing en bloedselle, mense en diere en bome, die verlede, die hede en die toekoms. Dit bring bymekaar wat in die mens se psige aangaan, wat tussen twee individue plaasvind in uiteenlopende situasies, en hoe een gemeenskap voortbestaan in harmonie met ’n ander. Dit bring wetenskap, chemie, sielkunde, religie, filosofie, geskiedenis, antropologie, sosiologie en biologie bymekaar.

Dit stel jou in staat om te kyk na jouself, na alles om jou, na alles wat volgens geloofwaardige bronne op ander plekke gebeur, en op ander tye gebeur het, en na ander mense wat soortgelyke ervarings van die werklikheid het as jyself, of totaal verskillende ervarings, en te verklaar dat “dinge” sin maak – of ten minste op so ’n wyse dat jy kan funksioneer in die tyd en omgewing waarin jy jouself bevind.

20:18

Wat sou ek dink daarvan as ek toegang moes kry tot verifieerbare, onweerlegbare bewyse dat daar ’n “spirituele” dimensie is – en dat hierdie dimensie gevul is met beide goeie en slegte “geeste” (of entiteite), en dat wat jy doen met jou lewe in die “aardse” dimensie ’n effek sal hê op watter kant van die lyn jy sal eindig na jy jou laaste asem uitblaas? Dat die Christelike konsep van “hemel” en “hel” ’n simplistiese weergawe is van wat gebeur met jou “gees”. Dat dit inderdaad ’n komplekse proses is van suiwering, moontlik selfs hergeboorte, lesse leer, keuses maak, ontvanklik wees

vir rigtingwysers wat jou in staat sal stel om voort te gaan op jou spirituele reis. Dat dinge wel gebeur met ’n doel. Dat sekere mense oor jou pad kom, of “gelei” word deur komplekse manipulasie deur goeie “geeste”, om jou te help – of selfs ’n geval van wedersydse konstruktiewe invloed in iets soos ’n verhouding, maar dat daar nie ’n sentrale figuur is wat toutjies trek en die een red van ’n ongeluk en toelaat dat ’n ander een gewelddadig vermoor word nie. Wat sou ek sê, of wat sou my posisie wees, as ek moet wéét dit is die waarheid?

NOTA: Godsdiensverskille – begrip gebou op ondersoek

Saterdag 6 Augustus 2005

10:50

Jy kan ’n meningsverskil oor godsdiens, veral met jou eie of betekenisvolle ander se familie, benader op een van twee maniere: apologeties of onapologeties. In eersgenoemde geval kom jy oor as swak, as iemand wat eintlik weet wat reg is, maar wat tog kies om nie volgens hierdie beginsels en oortuigings te leef nie (dalk omdat jy swak en ruggraatloos is). In die geval van ’n onapologetiese houding kom jy maklik oor as arrogant, selfs dat jy neersien op die ander persoon omdat jy weet wat die ander persoon glo, maar vir jou is dit nie “so eenvoudig” nie.

11:35

Ek het ’n sterk vermoede dat ek soms die indruk skep dat ek dinge weet wat ander mense nie weet nie; dat ek oor geheime kennis beskik wat die mat onder ’n ander een se voete sal uitruk; dat ek dit nie met iemand deel nie omdat ek jammer voel vir die persoon, en nie die oorsaak wil wees van sy of haar eksistensiële angs nie.

Die waarheid is dat, waar vele mense se geloof en algemene lewensbeskouings uit stellings bestaan, myne uit ’n paar stellings bestaan, en vele meer vrae.

Vele mense sal hierop reageer deur te sê dat dit verskriklik moet wees om rond te loop met soveel vrae waarop jy nie antwoorde het nie. (En in stilte dink die persoon hoe verskriklik dit vir húlle sou wees om te leef met soveel onsekerheid.)

My reaksie is dat ek veel makliker leef met eerlike vrae en eerlike ondersoek en om te sê, “Ek weet nie,” as met

stellings waaroor ek onseker is, maar wat ek voel ek moet verdedig ter wille van lidmaatskap aan ’n spesifieke groep of gemeenskap. Ek weet ook teen hierdie tyd dat ek nie antwoorde op al my vrae nodig het om te kan funksioneer op ’n daaglikse basis nie, dat dit nie noodsaaklik is vir my om te kan wees wie ek wil wees nie, dat dit nie noodsaaklik is vir my om konstruktief te kan bydra tot die gemeenskap in wie se midde ek my bestaan voer nie, en dat dit nie noodsaaklik is vir my om goeie waardes te kan nastreef nie.

My begrip van die lewe is volhoubaar, omdat dit gebou is op kritiese ondersoek eerder as op stellings wat bloot aanvaar moet word maar wat tog verander het oor die eeue. ’n Standvastige begrip, eerder as een gebou op sand wat nou dié kant toe waai, en môre, of oor 500 jaar, in ’n totale ander rigting in geblaas word.

* * * * * * * * * * * * * * *

Maandag 22 Augustus 2005

Epistemologie: Hoe wéét mens enige iets?

Redevoering, eksperiment, “Want dit word gesê …”

Hoe weet jy wat gesê word, is waar?

“Want …”

* * * * * * * * * * * * * * *

Saterdag 15 Oktober 2005

Die moontlikheid van lewe na die dood kom altyd neer op argument en beredenering aan die een kant, en vertellings aan die ander kant. Niemand kan sê, “Laat ek jou gaan wys nie!”

* * * * * * * * * * * * * * *

Dinsdag 28 Maart 2006

Hoekom is dit dat daar in vele Christelike kerke gepredik word dat lidmate moet wegbeweeg van die klem op die “ek”, en eerder moet fokus op “Christus”? Wat is die sielkundige effek hiervan op die “ek” – wat altyd daar is, maak nie saak hoe hard jy probeer om weg te beweeg daarvan nie? Het dit te make met ’n merendeels ongesproke ideologie van minagting vir die “ek” – wat menslik is, feilbaar, vol foute, met ’n ewige neiging na “sonde”, en onwillekeurig gekoppel is aan die sterflike liggaam van die unieke “jy”? Het dit te make met ’n strewe na die tydlose en onverganklike? Is dit gesond vir die “ek” wat jy noodgedwonge is tot jou liggaam vergaan?

* * * * * * * * * * * * * * *

Woensdag 14 Junie 2006

"Hoe op aarde kan ons die volle waarheid weet as ons nie al die data het nie? Hoe op aarde kan ons absolute stellings maak? Ons aanvaar dinge soms in geloof, maar hoe kan ons van ander mense *verwag* om dieselfde artikels van geloof te aanvaar?" (uit 'n gesprek oor die maan)

* * * * * * * * * * * * * * *

Vrydag 4 Augustus 2006

Werklike geloof is om nie te weet nie.

Om te weet en om te glo is twee verskillende goed. Vele godsdienstige mense verwar die twee – met betekenisvolle gevolge.

* * *

"Ek weet nie, maar ek glo."

* * * * * * * * * * * * * * *

Saterdag 28 November 2009

Die Christelike kerk is 'n sosio-kulturele instelling wat die ontwikkeling en handhawing van persoonlike identiteit help fasiliteer. Vir vele mense gee die kerk se teologie [religieuse oortuiginge en teorie] en ideologie [stelsel van idees en ideale] betekenis aan die lewe, asook 'n morele raamwerk om reg van verkeerd te onderskei.

* * * * * * * * * * * * * * *

Dinsdag 10 Augustus 2010

Dit kom nou al ’n paar maande. ’n Week of twee gelede wou ek ’n nota daaroor maak: die Waarheid.

Die Waarheid is vibrerende subatomiese deeltjies. Dit – dit is die werklike, eindpunt-na-jy-al-die-res-afgestroop-het, werklik-soos-wat-werklik-kan-wees waarheid.

Wat ons dink en wat ons doen as deel van hierdie “Uber” Realiteit, word óns realiteit, óns lewens.

* * * * * * * * * * * * * * *

Is ’n kameelperd werklik oranje, soos ’n lemoen?

Woensdag 19 Oktober 2011

Vanoggend om en by vyfuur wakker geword vir omtrent vyf sekondes, ’n gedagte gehad oor ’n handvol vetkryt, ’n kind en ’n prentjie, en die betekenis wat daaruit getrek kan word oor die beperking van taal as dit kom by godsdiens en “absolute waarheid”, en toe verder geslaap.

Die punt was dit: Jy gee aan enige iemand ’n palet met tien of vyftien kleure verf op. Dan trek jy die gordyne oop op ’n pragtige, kleurvolle toneel – kom ons sê ’n grasveld in Afrika net na goeie reëns, met meer as ’n dosyn spesies diere wat orals rondstaan, rondloop, of rondlê. Na die persoon die toneel ingeneem het, gee jy aan hom die opdrag om te skilder wat hy gesien het. En hy moet dit doen met die kleure wat jy aan hom beskikbaar stel.

Dalk is die persoon werklik talentvol, en sy prent is ryk aan detail, en vol kleur.

Vraag is, is sy prent ’n 100% akkurate verteenwoordiging van die werklike toneel – van die gras en bome en diere en lug en wolke en voëls en al die ander fyner detail wat die werklikheid vol maak?

Hoe kan dit wees? Hy’t net ’n dosyn of so kleure gehad waarmee hy die toneel kon skilder! En dan is daar sy persoonlikheid, selfs die gemoedstoestand waarin hy was toe hy die prent gemaak het. Het hy, om een voorbeeld te kies, doelbewus nie die onweerswolke deel gemaak van sy weergawe nie? Hoeveel detail het hy uitgelaat, eenvoudig omdat sy talent te kort geskiet het?

Kom ons vat nou die analogie verder. Die persoon wat die toneel geskilder het, word later gesien as ’n gesagsfiguur in een of ander religieuse tradisie. Benewens die prent van die landskap, produseer hy honderde ander prente en sketse en stukke teks, wat alles toenemend kosbare items word na sy

afsterwe. Mettertyd word al hierdie dokumente en kunswerke gebruik as voorskrifte vir hoe mense moet optree, en vir hoe dinge beskryf moet word. Binne ’n paar geslagte voorsien die prent van die landskap dan byvoorbeeld leiding aan die gemeenskap oor hoe daar oor diere gepraat word soos aangetref word op ’n Afrika grasveld net na goeie reëns.

Aanvanklik sou dit nog aanvaarbaar gewees het as iemand sou sê, “Hierdie is duidelik ’n kameelperd, hoewel ’n kameelperd nie werklik oranje is soos ’n lemoen nie, dis meer ’n donker mosterdkleur.”

’n Paar geslagte later is hierdie prent, soos honderde ander sketse en prente en stukke teks geproduseer deur hierdie gesagsfiguur, verhef tot heilige artefak. Teen hierdie tyd is dit ortodoks om te verwys na ’n kameelperd as oranje – soos ’n lemoen, selfs dat dit nog nooit enige iets anders as oranje was nie. Hoekom? Die prent dui dit so aan – duidelik, vir almal wat oë het om te sien. “Hoe kan enige een dit ontken?” sal gevra word. “Selfs ’n kind kan dit sien. Inderdaad, jy moet glo soos ’n kind.” Om hierdie begrip te bevestig, word honderde volumes teks geproduseer wat die korrekte en enigste aanvaarbare wyse verduidelik hoe die artefak geïnterpreteer moet word.

Kom ons sê nou met die verloop van ’n paar eeue word hierdie religieuse gemeenskap die dominante groep in die samelewing. Nou kan jy in ernstige moeilikheid kom by die owerhede van die dag as jy net daaraan dink dat ’n kameelperd enige iets anders is as Oranje – Soos ’n Lemoen. ’n Individu wat waag om agter sy hand iets te prewel wat klink soos “mosterd” in verwysing na die kameelperd, kan summier voor die hof gedaag word, in die kerker gewerp word, gefolter word, en waar vermoed word dat so ’n persoon dalk ander onskuldige siele kon besoedel met die ketterse mosterdkleur besigheid, na die brandstapel gestuur word.

“Jy is verkeerd,” is wat mense eeue later, in meer beskaafde tye sou sê. “’n Kameelperd is oranje, ’n leeu is bruin, gras is helder groen, lug is blou, bokke is ook bruin, en

hul oë is geel. Dit is hoe dit is. Dit moet so wees. Dit kan nie anders nie, want die Heilige Prent sê so.”

En enige een wat wil praat van ’n antieke palet wat net tien of vyftien kleure gehad het, en van die oorspronklike prent wat net ’n opregte poging was om ’n voorstelling van ’n werklikheid te maak veels te ryk in kleur, smaak, klank en gevoel vir enige mens met beperkte hulpbronne en vermoëns om ooit 100% akkuraat weer te gee, is eenvoudig te slim vir hul eie beswil.

In die greep van ketters, of, Die Grootste Gebod

Vrydag 6 April 2012

Hoewel die meerderheid lede van die gemeenskap van gelowiges nie die vaagste benul hiervan het nie, is die Christelike religie in die greep van ketters. Hierdie gelowiges resiteer alles woord vir woord wat die ketters hulle leer, Sondag na Sondag, preek na preek. Meer as dit, vele sogenaamde Christene doen hulle bes om die ketterse afdwaling van die Christelike leer so wyd te verkondig as wat hulle vermoëns hulle in staat stel. Hierdie grootste afwyking van die Christelike boodskap is, volgens my, die klem daarop om reg te glo, ten koste van die Evangelie van Liefde.

Prekers fokus graag op liefde vir God in hulle lesings, maar "liefde vir God", in hierdie teleurstellende kettery, word verstaan as *korrekte geloof*, om God te "erken". Verlore in al hierdie lesings oor hoe om reg te glo, is melding van 'n radikale, transformerende liefde vir jou naaste.

In die kettery wat deesdae so wyd verkondig word, beteken "liefde" verder om te glo in 'n komplekse mitologie van skuld – van "sonde" wat 'n mitologiese paar mense gepleeg het aan die begin van tyd, wat al hulle nageslagte gedompel het in skuld sonder dat hulle self enige aandeel daaraan gehad het. "Liefde" beteken ook dat mense moet glo aan die reëls wat betref die bestuur van hierdie skuld – wat onder andere insluit die brutale behandeling wat Jesus moes deurgaan aan die hande van die Romeinse owerhede ten einde te kon "betaal" vir hierdie skuld.

Die pad na verlossing volgens hierdie Christelike dogma behoort selfs die mees gesoute kerkganger te verwar. Volgens moderne Christelike dogma sterf Jesus aan die kruis om die mens vry te koop van sy sondeskuld. Daar is 'n goeie analogie om hierdie deel van Christelike leerstellings te verduidelik. Verbeel jouself jy het miljoene rande se skuld gemaak.

Duidelik is jy in diep moeilikheid. Wat volgende gebeur is waarlik wonderbaarlik. Iemand wat jou liefhet, verkoop sy huis, sy kar, sy besittings, al sy aandele, om genoeg geld bymekaar te kry om jou skuld te delg. Omdat hy jou liefhet. Dan gaan hy na een of ander kantoor toe om persoonlik die geld oor te betaal. Jy word in kennis gestel per pos dat jou skuld gedelg is. Fantasties! Jy sweer van nou af gaan jy beter leef! Niks meer skuld nie! Jy’s vry! Maar wag ’n bietjie … iemand het nie die fynskrif gelees nie. Vir jou skuld om gedelg te wees, moet jy ’n komplekse stel oortuigings internaliseer en opreg aanvaar. Bevraagteken een ding, en die skuld is nooit gedelg nie – jy sal steeds die straf moet verduur. Wonder oor ’n ander ding, en dieselfde ding gebeur: Die skulddelging word gekanselleer, behalwe natuurlik dat die persoon wat jou so liefhet dat hy alles verkoop het om jou skuld te delg, as’t ware sy eie lewe opgegee het, niks terugkry nie. Daai deel van sy persoonlike geskiedenis is reeds verby. Die pyn is gely; die marteling verduur.

Kom ons keer terug na hoofstroom Christelike teologie. Omdat die mens in sonde ontvang en gebore is, behoort die siel van die mens aan Satan, en moet ons na regte, ongeag die goeie keuses wat onsself maak en die goeie lewens wat ons probeer lei, in ’n poel vuur beland. Gelukkig vir die mens is daar ’n tegniese skuiwergat: as God sy seun opoffer in die plek van die sondige mens, is die prys betaal, die skuld gedelg, en is die mens vry van hierdie kettings waaraan hy gebind was van nog voordat hy gebore was. God stuur dan sy seun, en sy seun word gemartel en tereggestel deur die politieke owerhede van die dag. Op ’n ander vlak van bestaan beteken hierdie dood egter dat die mens se sondeskuld betaal is. Dis voldoen. Dis afgehandel. Maar dan, broers en susters, lede van die gemeente en die breë gemeenskap, kom die klug, die verskriklike, bloedstollende kettery: Dit is nie genoeg nie! Die prys van sondeskuld is betaal, maar net in teorie! Jy, sondige mens, moet eers ’n hele versameling dogma en

leerstellinge internaliseer en opreg bely, anders was Jesus se marteling verniet! Anders het hy verniet gesterf!

Waaraan moet jy glo – en siende dat die ewigdurende gemak van jou siel daarvan afhang, verkieslik ook ten volle verstaan, volgens hierdie ketterse oorname van die Christelike boodskap?

- Jy moet glo dat God ’n seun het, maar dat God ook die seun is.

- Jy moet glo dat God een is, en nog altyd een was, maar ook vader is van ’n seun.

- Jy moet glo dat God gees is, maar ook 100% vlees was in sy tyd op aarde.

- Jy moet glo dat God ’n man is – hy word immers nie “Moeder” genoem nie.

- Jy moet glo dat God die reëls moes nakom waarop hy en Satan ooreengekom het, in stede daarvan om net vir Satan te verslaan.

- Jy moet glo dat hoewel alles volbring is op die kruis (“Dit is volbring!” het Jesus volgens die Bybel uitgeroep op die kruis), alles, inderdaad, nie volbring is nie. Die mens sal eers vir duisende jare voortgaan met hulle sondige lewens, en dan sal daar ’n laaste veldslag wees. Dan sal *almal wat nie reg geglo het nie,* hel toe gaan.

Slegte nuus as jy as gelowige gedink het dit is al waaraan jy moet glo om die ewige foltering van hel vry te spring. Na die “groot” items op die lys, kom ons by al die ander goed wat bygesleep word, waarin jy ook 100% moet glo of jy’s steeds diep in die moeilikheid.

- Jy moet glo dat die wetenskaplike verduideliking dat lewensvorms natuurlik ontwikkel het, andersins bekend as ewolusie, ’n versameling blatante leuens is.

- Jy moet glo dat die kosmos met al die sterre en planete en ander hemelliggame “geskep” is, met die begrip dat dit beteken daar was niks, en binne enkele dae het die hele kosmos, soos ons dit vandag ken, bestaan.

- Jy moet glo dat die versameling literêre materiaal wat bekend staan as die Bybel goddelik gedikteer was aan omtrent 40 skrywers (verskillende weergawes van dieselfde gebeure is dan skynbaar ook so gedikteer aan die "skrywers").

- Jy moet glo dat die mens absolute vrye wil het, wat beteken almal kan oor dieselfde kam geskeer word oor hulle dade. Genetiese samestelling, sosio-ekonomiese agtergrond, persoonlike trauma en geestelike ongesteldheid is nie relevant nie, en behoort nie 'n verskil te maak in die finale oordeel nie.

Nog voorskrifte:

- Jy mag nie bevraagteken hoe Jesus uit 'n maagd gebore kan wees en tog ook in die bloedlyn van sy moeder se eggenoot (afstammeling van Dawid) is nie.

- Jy mag nie bevraagteken dat Jesus op 'n wolk opgevaar het na bo nie, na wat veronderstel moet word die lokaliteit is van die dimensie waarheen mense vertrek na fisiese dood.

- Volgens die Apostoliese Geloofsbelydenis moet mense bely dat Jesus sit aan die regterhand van God, die Vader. (Letterlik? Moet mense dit *letterlik* glo? En as dit nie *letterlik* opgeneem moet word nie, watter ander items hoef nie *letterlik* opgeneem te word nie?)

- Jy moet glo dat die mens 'n aparte nie-fisiese kwaliteit het wat genoem word "siel", wat na jou dood vertrek na 'n ander dimensie om óf beloning te ontvang vir korrekte geloof tydens die fisiese periode van jou bestaan, óf om die straf te verduur omdat jy nie reg geglo het nie. (Vreemd soos dit mag voorkom, is daar onenigheid oor hierdie aangeleentheid, siende dat daar mense is wat glo die fisiese liggaam verskyn ook na fisiese dood.)

* * *

Christelike teologie verduidelik dat God die mens so liefgehad het dat hy sy eie seun laat martel en laat teregstel het om die mensdom te red. Baie kan gesê word hieroor, maar dit spreek wel van die belangrikheid van liefde in die

grondslag van die Christelike religie. Geen verrassing hier nie: Die mens word uitdruklik opdrag gegee om sy naaste lief te hê. "Wat is die grootste gebod?" vra 'n wetgeleerde vir Jesus. Jesus antwoord: "'Jy moet die Here jou God liefhê met jou hele hart en met jou hele siel en met jou hele verstand.' En die tweede wat hiermee gelyk staan, is: 'Jy moet jou naaste liefhê soos jouself.' In hierdie twee gebooie is die hele wet en die profete saamgevat." En vir as mense nie mooi verstaan het nie, gee Jesus 'n paar handige voorbeelde: "… want ek was honger, en julle het my iets gegee om te eet; ek was dors, en julle het my iets gegee om te drink; ek was 'n vreemdeling, en julle het my gehuisves; ek was sonder klere, en julle het vir my klere gegee; siek, en julle het my verpleeg; in die tronk en julle het my besoek. […] Vir sover julle dit aan een van die geringste van hierdie broers van my gedoen het, het julle dit aan my gedoen."

Helaas, selfs as jy dit gedoen het, selfs as jy aan die honger mens iets gegee het om te eet, aan die een wat dors was, iets gegee het om te drink, 'n vreemdeling gehuisves het, klere gegee het aan 'n man in flenters, 'n sieke verpleeg het, iemand in die tronk besoek het, maar jy *glo* nie enige van bogenoemde dogmatiese leerstellings nie, sal jy steeds brand in die hel van jou meester, Satan.

Liefde is die grootste gebod? Blykbaar net in teorie. Volgens duisende ketterse leiers wat in beheer staan van institusies van die Christelike religie, is die grootste gebod iets anders: *Glo reg, of gaan hel toe*.

* * *

Soos vele ander mense glo ek die wêreld is in 'n slegter toestand as wat dit behoort te wees. Mense behoort mekaar beter te behandel. Ons almal behoort die fisiese omgewing beter te versorg. Ek glo nie ons het godsdiens nodig om beter mense te wees nie. Ek glo 'n ateïs kan enige dag net so 'n goeie buurman wees as 'n kerkganger, en in vele gevalle

beter. Maar ek glo ook die Evangelie van Liefde soos verkondig deur Jesus is ’n radikale benadering tot die lewe. Hierdie benadering het die potensiaal om individue te transformeer, om gemeenskappe te transformeer, en aan die einde van die dag die mens in staat te stel om nie so ’n dekselse groot teleurstelling te wees soos ons soms is nie.

Om God lief te hê deur jou naaste lief te hê. Om jou naaste lief te hê deur hom iets te gee om te eet as hy honger is, om haar iets te gee om te drink as sy dors is, om hom te huisves as hy huisvesting benodig, haar iets te gee om oor haar skouers te drapeer as haar klere stukkend is, haar te versorg wanneer sy siek is, en hom in die tronk te besoek indien dit daarop neerkom.

Is dit nie eerder waaroor dit gaan nie? Mis ek die punt? Of word die wêreld by die dag meer en meer in die hel gedompel deur kerkleiers wat aandring daarop dat dit alles regtig gaan daaroor om *reg te glo*?

Vele kerkgangers en ander lede van die religie-gemeenskap sal dalk die geldigheid van my kritiek oor waarin hulle veronderstel is om te glo, bevraagteken. “Was jy daar?” mag hulle dalk vra. “Weet jy Jesus is nie uit ’n maagd gebore nie? Weet jy verseker hy het nie drie dae na sy kruisiging uit die dood ontwaak nie? Weet jy verseker hy het nie vir weke na sy opstanding uit die dood rondgeloop en aan mense verskyn nie? Weet jy verseker hy het nie op ’n wolk opgevaar na die hemel nie?”

My antwoord hierop is eenvoudig: Ek was nie daar nie, so vir al wat ek weet, het alles gebeur soos die Bybelse tekste dit uiteensit, ongeag my vertroue in wat wetenskap sê oor hierdie aangeleenthede. Die aandrang daarop om te glo in ieder en elk van hierdie leerstellings, en al die verwante dogma waaruit die Christelike geloofsleer bestaan (soos die ses-dag skeppingsmitologie), vertoon wel die onmiskenbare vingerafdrukke van die mens; ’n kenmerkende tendens om fantasties komplekse ideologieë te vervaardig, en dan te vereis dat almal wat wil deel wees van hulle groep, eers moet

glo aan hulle ideologie. Die beeld wat amper onwillekeurig by my opkom is dié van ’n kombuis waar die vullissak uitmekaar geskeur is en die vullis oor die hele kombuisvloer verstrooid lê. Jy het ’n sterk vermoede wie se werk dit is. Die hond lê in die hoek en probeer sy bes om onskuldig te lyk. Sou hy kon praat, sou hy jou dalk wou oortuig daarvan dat die kombuis nog altyd so gelyk het, dat hy niks daarmee te doen gehad het nie. “Natuurlik nie,” sou jy sarkasties opmerk, en die gemors begin skoonmaak.

My eie oortuigings is dalk ’n mengelmoes van Christelike teologie en humanisme en common sense, maar ek is nie blind nie. Ek sien ’n grootskaalse vermorsing van menslike potensiaal. Ek sien ’n flagrante ontkenning van ’n radikale boodskap wat, dit gee ek toe, dalk te veel vra van meeste mense.

Uiteindelik bly geloof, hoop en liefde – hierdie drie. En die grootste hiervan is beslis nie regte geloof nie.

’n Poging om te verduidelik waaraan ek glo

Vrydag 6 April 2012

Waarin glo ek? Laat ek probeer verduidelik:

- Ek glo nie ’n fotografiese voorstelling van ’n stedelike landskap kan geskets word met ’n stomp potlood nie. In dieselfde sin reken ek nie die mens kan verwag om die absolute, allesomvattende waarheid te ken sonder om te beskik oor al die inligting, en sonder om te breek deur die beperkinge van die klanke waarin ons met mekaar kommunikeer nie.

- Ek glo dat vele mense ’n diepgesetelde emosionele behoefte het aan ’n sterk kosmiese figuur met wie ’n noue verbintenis gehandhaaf kan word, en wie se hulp opgeroep kan word in tye van nood. Hierdie behoefte kan gesien word in die mitologie van primitiewe gemeenskappe, en dit manifesteer in, onder andere, die geïnstitusionaliseerde religie van die Katolieke, Protestantse, en Ortodokse Kerke.

- Ek glo nie die historiese Jesus het ooit enige ambisies gekoester om ’n nuwe godsdiens of religie te begin nie. Meeste ernstige navorsing bevestig dat hy homself geag het as ’n lid van die Joodse geloofsgemeenskap.

- Ek glo dit wat ons vandag ken as die Christelike religie het sy ontstaan te danke aan die werk van ’n talentvolle, intelligente, en bekwame eerste-eeuse gemeenskapsleier en organiseerder, genaamd Saul van Tarsus – beter bekend as Paulus die Apostel. Om te beweer dat hy deur God geïnspireer was, is om ’n tradisionele weergawe van ’n verhaal onkrities te aanvaar omdat dit die religieuse ideologie legitimeer wat jy aanvaar as ’n verduideliking van lewe op aarde, waarsonder jy dalk nie seker sal wees dat jou lewe enige betekenis het nie.

- Ek glo dat die Christelike religie soos ons dit vandag ken ’n interessante ontwikkelingsproses deurgegaan het – van sy wortels as Joodse sekte, na troos-en-hoop beweging populêr onder die laer klasse van die Romeinse wêreld, tot

meer gesofistikeerde religie met die inkorporasie van meer gevorderde Griekse konsepte om dit meer aanvaarbaar te maak onder die meer welgestelde en beter opgevoede klasse van die later Romeinse wêreld. Ek vind dit verder interessant dat vele mense wat bely dat hulle lede is van die Christelike geloofsgemeenskap, nie net merendeels onkundig is oor hierdie geskiedenis nie, maar dit inderdaad soms afmaak as onbelangrik.

- Ek aanvaar verifieerbare en geloofwaardige historiese inligting wat aandui dat daar verskeie groepe was gedurende die eerste paar eeue na Christus wat kompeterende sienings gehad het van die persoon Jesus van Nasaret, van sy natuur, en van sy verhouding met die ander figure in die Drie-eenheid. Ek aanvaar verder as histories akkuraat dat, ter wille van politieke voordele, die keiser van die Romeinse Ryk in die vroeë vierde eeu al die leiers van die Christelike gemeenskappe byeengeroep het om te besluit wat die korrekte dogma sal wees rakende Christus, en wat nie; ook om te besluit watter geskrifte amptelike erkenning sal kry as riglyne van die Christelike religie, en watter nie. Om te beweer dat die keiser en biskoppe teenwoordig by die Raad van Nicea in die jaar 325 deur God geïnspireer was, is – soos ek reeds genoem het – om 'n tradisionele weergawe van 'n verhaal onkrities te aanvaar omdat dit die religieuse ideologie legitimeer wat jy aanvaar as 'n verduideliking van lewe op aarde, waarsonder jy dalk nie so oortuig sal wees dat jou lewe enige sin het nie.

- Ek glo dat die Evangelie van Liefde soos vervat in die Christelike tradisie 'n radikale en potensieel transformerende riglyn is van persoonlike moraliteit. Ek glo dat die wêreld 'n beter plek sal wees as die Evangelie van Liefde ernstig opgeneem word deur meer mense – belydende lidmate van die Katolieke, Protestantse en Ortodokse Kerke, of nie. Ek glo verder dat – met enkele uitsonderings – die Evangelie van Liefde vroeg in die ontwikkeling van die religie opsy geskuif is en vervang is met 'n geïnstitusionaliseerde beweging met

gepaardgaande wêreldbeeld wat ver verwyderd is van die oorspronklike waardes wat Jesus aan mense geleer het.

Laastens glo ek ek het die reg om my siening van Jesus Christus, die “Christelike” religie asook “Christelike” dogma te verwoord en hierdie opinie so wyd as moontlik te versprei. Ek glo dat dit my reg is as ’n burger van hierdie wêreld, as vriend, broer, seun en familielid van mense wat hulleself as Christene ag, en as iemand wat grootgeword het met die Christelike religie, en tot en met sy volwasse jare homself geag het as belydende lidmaat van die Christelike geloofsgemeenskap. Ek glo verder dit is my verantwoordelikheid om mense in te lig dat, in my opinie, hulle om die bos gelei word. Ek doen so, nie omdat ek glo enige iemand hel toe sal gaan as hulle nie die lig sien nie, maar omdat ek dit sien as ’n grootskaalse vermorsing van menslike potensiaal. Laastens sien ek hierdie dwaalleer, hierdie vals teologie, as ’n daaglikse verloëning van die gees van Christus.

NOTA: Hoekom ek nie myself ’n ateïs noem nie

Vrydag 27 April 2012

Ek noem nie myself ’n ateïs nie, vir die eenvoudig rede dat die onus op my sal wees om te definieer waarin of waaraan ek nie glo nie.

As ek myself ’n ateïs noem, sal ek beweer dat ek nié in iets glo nie, dat ek die bestaan van alle gode, insluitende “God”, verwerp. Die vraag is dan: Wat presies verwerp ek? Waarin presies glo ek nie?

Siende dat ek aangewese sal wees op ander mense se beskrywings van hulle gode, ander mense se definisies van “God”, sal ek slegs kan sê dat ek nie glo aan een spesifieke persoon se god nie.

Sal dit van my ’n ateïs maak? Dan is ’n Christen ’n ateïs vanuit die perspektief van die Hindoe of die Moslem! Dan kan een Christen selfs na ’n ander Christen wie se godsbegrip anders lyk, verwys as ’n ateïs!

Feit van die saak is, mense *dink* net almal in hulle groep glo aan dieselfde god omdat hulle dieselfde belydenisse resiteer. Maar as een persoon verwys na God as “my liewe hemelse Pappa” kan ek jou amper waarborg hulle god is nie regtig, diep in hulle onderbewuste, dieselfde as vele van hulle medegelowiges s’n nie.

As ek dus beweer ek is ’n ateïs, in wie se god glo ek nie? Wie se god verwerp ek?

* * *

Wat is die alternatief, as ek dan nou ter wille van identifikasie myself moet kategoriseer?

Agnostisisme, volgens Wikipedia, is die beskouing dat die waarheid van sekere aansprake onbekend is of van nature onmoontlik is om te bewys. Hierdie aansprake sluit in

“metafisiese aansprake met betrekking tot teologie, die hiernamaals of die bestaan van gode, geeste, of selfs uiteindelike werklikheid”.

Dit, per definisie, beteken nie ek glo nie aan gode, geeste of ’n spesifieke uiteindelike werklikheid nie. Dit beteken wel dat ek nie glo ek of enige iemand anders kan die besliste waarheid van hierdie uitsprake bewys nie.

Natuurlik glo vele Hindoes dis nonsens: hulle kan wys op miljoene mense se persoonlike ervarings wat aan hulle bewys dat Krishna werklik bestaan. Dieselfde met volgelinge van enige ander godsdienstige tradisie. Die vermoëns van enige mens met ’n vaste voorneme en ’n gevestigde belang in ’n spesifieke beskouing om bewyse te vind vir iets waarin hulle glo, kan nooit onderskat word nie.

Wat my eie posisie aanbetref, kan ek sonder om twee keer te dink, sê dat ek waarde vind in twyfel. Ek vind waarde daarin om vrae te vra. Ek ag dit as waardevol om te wonder eerder as om te beweer dat ek wéét, en dan te verklaar dat die onderwerp afgesluit is en ek klaar gepraat het. Laastens heg ek te veel waarde aan intelligente dialoog tussen redelike mense om uit die vuis te verwerp wat enige iemand sê.

NOTA: Soekenjin met ’n ideologiese databasis

Maandag 14 Mei 2012

Vroeër vanaand wonder ek hoe dit sou wees as almal hardop moes gedink het oor die groot lewensvrae: Wie is ek? Waar kom ek vandaan? Wat gebeur as ek doodgaan? Hoe het die aarde en alles daarop ontstaan?

Nadat ek gedink het daaraan dat ek antwoorde gehad het op meeste van hierdie vrae tot op ’n punt in my vroeë twintigs, besef ek toe godsdiens is soos om toegang te hê tot ’n soekenjin gelaai met ’n bepaalde ideologiese databasis. Jy tik ’n vraag in, en binne sekondes is daar ’n antwoord.

Elke godsdiens het natuurlik sy eie databasis met verskillende antwoorde. Daar is ooreenstemming tussen die databasisse van al die hoofstroom Christelike denominasies, en sommige meer obskure sektes het weer databasisse met heeltemal verskillende antwoorde.

Die punt is, dis fantasties! Kan jy jouself dit voorstel? Jy tik ’n vraag in, en – boem! – daar’s die antwoord! Nog ’n vraag … nog ’n antwoord.

Die probleem skop in wanneer die soekenjin breek, wanneer dit toenemend duidelik raak dat die databasis gekorrupteer is, of dat die antwoorde nie geloofwaardig is nie.

Dit is wanneer die regte werk begin: om ’n databasis van die grond af op te bou.

* * * * * * * * * * * * * * *

Woensdag 11 Julie 2012

Dat ek opgehou het om tradisionele Christelike leerstellings te bely, was ’n direkte gevolg van die erns wat ek voorheen gemaak het met tradisionele Christelike leerstellings. Mens kan selfs so ver gaan om te sê dat my uiteindelike “ongeloof” die resultaat was van my eertydse “geloof”. Ek het geglo aan die tradisionele Christelike leerstellings omdat die waarde van Waarheid aan my geleer is. Ek het geglo aan die tradisionele Christelike leerstellings omdat ek geglo het dit wás die Waarheid. Toe ek leer hoe die “waarhede” afgewater en verander is oor die eeue om menslike agendas te dien, het ek die enigste opsie gevat wat my toegelaat het om my integriteit te behou: verlaat die pad van tradisionele Christelike doktrines, en volg steeds die Waarheid na.

* * * * * * * * * * * * * * *

Skepping, ewolusie, intelligente ontwerp, en soos gewoonlik, taal en waarheid

Saterdag 6 Oktober 2012

Hier is my kursoriese opinie oor "skepping", ewolusie, en "intelligente ontwerp". Soos enige redelike opinie is dit oop vir gesprek en teen-argumente.

Ek glo nie die ontwikkeling van lewe op Aarde was 'n "random event" nie. Ek glo daar was een of ander vorm van intelligensie agter die vroegste vorms van lewe.

Ek glo verder dat die skeppingsmitologie wat gepredik word deur geïnstitusionaliseerde religieë dieselfde doel dien as wat dit twee en drie en vier duisend jaar gelede gedoen het. Iets wat deel kan vorm van mense se geïntegreerde wêreldbeeld moet die ontstaan van lewe verduidelik. Die skeppingsverhaal gee aan volgelinge van hierdie religieë presies dit.

Nietemin, ek glo dit is hoogs onwaarskynlik dat lewensvorme ontstaan het sonder … een of ander vorm van intelligensie.

Laastens, ek glo selfs geleerde mense se pogings om die ontstaan van lewensvorms te probeer verduidelik, is tot 'n mate vergelykbaar met die tipe gesprek wat Org die Grotbewoner met sy neef kon gehad met oor die son en die sterre 10 000 jaar gelede. Selfs al het Org en sy neef oor genoeg woordeskat beskik om daaroor te praat, was die data tot hulle beskikking onvolledig – om dit akademies te stel.

Natuurlik is taal ook hier 'n faktor, soos dit is met meer dinge as wat vele mense bereid is om te erken. Wat presies bedoel ons met "intelligensie"? Wat bedoel mense met "ontwerp"? Wat presies word bedoel met "random event"?

Die goeie nuus? Die waarskynlikheid is sterk dat ons binne die volgende paar honderd jaar 'n beter begrip sal ontwikkel van dinge – mits ons koppe oop bly en die gesprek aan die gang.

Lees meer oor hierdie onderwerp:

“Kwantum Fisika, almagtig en alwys”
http://www.spiritualiteit.co.za/artikel-kwantum-fisika-almagtig-en-alwys.php

“Intelligent Design Creationism: Fraudulent Science, Bad Philosophy”
http://www.lhup.edu/~dsimanek/philosop/creation.htm

“Evolution vs. Intelligent Design: 6 Bones of Contention”
http://news.nationalgeographic.com/news/2009/11/photogalleries/091123-origin-species-darwin-150-intelligent-design/

Twee speurders, en twee dokters

Dinsdag 21 Mei 2013

Situasie een:

Stel jouself voor ’n misdaadtoneel. ’n Speurder daag op, lig hier en daar ’n flits, en trek ’n boekie uit sy baadjie se binnesak. Hy lees vir ’n paar minute, en verklaar dan dat dit logies is dat “die man” dit gedoen het – volgens die boekie wat hy styf in sy hand vasklem.

“Die man?” vra ’n paar omstanders.

“Ja,” antwoord die speurder. “Moenie julleself onnosel hou nie. Julle weet presies waarvan ek praat.” Kort daarna verlaat hy die toneel.

Dan kom ’n tweede speurder op die toneel. Hy lig ook sy flits op ’n paar plekke, maar hy neem ook vingerafdrukke, hy neem ’n klomp foto’s, seel ’n klomp items in plastieksakkies, en praat met ’n paar potensiële ooggetuies.

Na ’n paar dae vra iemand vir hom wie hy dink die misdaad gepleeg het. “Ek weet nog nie,” sal die tweede speurder antwoord. “Ek kyk nog waarheen die leidrade my vat.”

Situasie twee:

’n Man gaan dokter toe. Hy verduidelik dat sy hart nie meer so lekker werk nie, dat dit soms wild aan die klop gaan, en so aan.

“Wat is fout?” vra hy die dokter.

Die dokter leun oor, kyk so bietjie hier en daar in die rigting van die man se borskas, en trek ’n boek uit sy laai uit. Die siek ou merk op dis ’n baie ou boek.

“Dis logies,” laat die dokter dan hoor. “Jy hou nie tyd met die seisoene nie.” Dan laat weet hy sy ontvangspersoon dat hy gereed is vir die volgende pasiënt.

Die volgende dag gaan die siek man na ’n ander dokter toe. Die dokter vra hom ’n klomp vrae – wat hy eet, of hy rook en drink, of hy enige oefening inkry, en of hy stres het by die werk. Die man word geweeg, sy bloeddruk word geneem, en die verpleegster trek van die man se bloed vir toetse. Dan vra die dokter hom om sy hemp uit te trek. Hy klop ’n bietjie hier, en luister ’n bietjie daar.

Aan die einde van die konsultasie lig die dokter die siek man in dat hy oor ’n paar dae moet terugkom. Hy sal dan vir hom kan sê wat die resultaat is van die toetse.

Watter speurder gaan jy vertrou – die een wat die leidrade volg met ’n oop gemoed om te sien waarheen dit hom lei, of die een wat na ’n paar dinge kyk, en die leidrade interpreteer op so ’n wyse dat dit korrespondeer met wat sy boek sê? Watter dokter gaan jy vertrou?

Soos enige redelike mens sal meeste volgelinge van religieuse tradisie ook die speurder verkies wat kyk waarheen die leidrade hom vat, en aandring op die dokter wat verskillende moontlikhede oorweeg en toetse doen en vrae vra voordat hy of sy uiteindelik tot die gevolgtrekking kom dat die oorsaak van die probleem waarskynlik X, Y of Z is.

Wat my egter verbaas, is wanneer dit kom by vrae oor die ontstaan van die heelal en lewe op aarde, gryp talle mense onmiddellik na religieuse mitologie, en verwerp alle twyfel en bespiegelings as oneerbiedig en afstootlik en verwag dat sulke gedrag onmiddellik gestaak moet word.

“Sit weg julle sogenaamde wetenskapboeke,” sal hierdie mense sê. “Ons almal weet klaar wat die waarheid is.”

NOTA: Die handewerk van mense

Woensdag 22 Mei 2013

Dit is inderdaad intimiderend om voor die majestueuse konstruksie te staan wat die Christelike religie is, jou keel skoon te maak, en te verklaar dat jy reken dat hierdie godsdiens, in jou beskeie mening, die handewerk is van mense, ontwikkel en verfyn oor meer as 2000 jaar deur duisende denkers en teoloë, priesters en pouse, monnike en pastore, én deur gewone gelowiges.

Dit is ook baie moeilik wanneer jou eie ouers glo dat die Christelike religie die universele waarheid is van die Een en Enigste Almagtige God. Dit is moeilik as jy begin het om presies die teenoorgestelde te glo, maar jy wil nie jou ouers ontstel nie. Wat dit veral ’n sensitiewe onderwerp maak, is dat hulle groot troos vind in hierdie stelsel van oortuigings.

Donderdag 23 Mei 2013

’n Belangrike vraag om te vra met betrekking tot die Christelike geloof is die volgende: Waarom moes Jesus sterf?

Die antwoord wat jy kry sal meestal gaan oor ’n bloedofferkultuur wat algemeen was in die Midde-Ooste twee tot drie duisend jaar gelede.

Wat gewoonlik nie veel van ’n indruk sal maak op gelowiges nie, is wanneer jy daarop wys dat dit ’n bietjie vreemd is dat ’n god wat veronderstel is om universeel te wees, wat volgens leerstellings bestaan het miljarde jare voor enige mens vorendag gekom met die eerste teken van kultuur of beskawing, sal toelaat dat sy eie seun – volgens sekere teologiese standpunte, hyself – gemartel en vermoor word omdat ’n *kulturele gebruik* wat algemeen was op ’n spesifieke tyd en spesifieke plek dit so gedikteer het.

Indien te min belydende gelowiges hierdie tipe vrae vra, is dit heel waarskynlik omdat vrae van hierdie aard aktief

ontmoedig word. Gelowiges word ook gereeld herinner aan wat hulle pynvolle en ewige straf sal wees indien hulle versuim om te glo op die *regte manier* – dat hulle sekerlik nie die “toorn van God” sal kan ontvlug as hulle vrae vra wat hom beledig nie.

Nog ’n vraag wat nie waardeer sal word nie: Waar eindig kultuur van spesifieke tyd en plek, en waar begin wat veronderstel is om tydlose waarheid te wees?

Die gesag van ’n logiese redenasie

Saterdag 24 Augustus 2013

Ek dink vanoggend aan ’n kennis van my se reaksie op iets wat ek geplaas het op Facebook ’n jaar of wat gelede. Sy reaksie kan min of meer opgesom word as, “Wie dink hierdie ou is hy?”

Vir ’n minuut of so reflekteer ek toe oor wie en wat ek was op hoërskool: dat ek nie veel van ’n indruk gemaak het op mense nie; dat my tydgenote heel waarskynlik nie verwag het dat ék van alle mense ooit een of twee interessante gedagtes sou noteer en die behoefte sou voel om dit te deel met mense nie.

Soos ’n mens se brein maar kraak en kreun om van een gedagte ’n volgende een te maak, wonder ek toe oor hierdie ding dat sommige mense persoonlik raak as hulle nie hou van jou argument nie. Ek wil altyd sê: Moenie na my kyk nie; kyk na die argument. My persoon is nie ter sprake nie. Die argument moet staan of val op sy eie waarde.

Ek besef toe dat die kennis van my se reaksie waarskynlik nie net oor mý gegaan het nie. Sommige mense glo eenvoudig dat raad en advies en insigte en opinies oor sake eksistensieel moet spruit uit die monde van gesagsfigure. Indien hierdie mense ’n godsdienstige identiteit koester, is dit te verwagte dat die figure wie se woord saak maak, godsdienstige gesag sal hê.

Wat hierdie kennis van my dus waarskynlik bedoel het, was: “Op watse gesag sê jy wat jy sê? Is jy God? Is jy Jesus? Is jy ’n skrywer van ’n Bybelse boek?”

My reaksie op so ’n posisie: Maar maak my argument nie sin nie? Of: Ek reken my opinie verdien om ten minste oorweeg te word want dit is relatief goed uiteengesit, en dit maak min of meer sin.

Maar ek verbeel myself hoe die ou sy hand sal vibreer in ’n gebaar wat sê: Stil! Logiese argumente is goedkoop!

Elke tweede man of vrou op straat kan vorendag kom met ’n logiese argument! Ek praat van *gesag*!”

Ek dink toe, as iets verkeerd is met my maag, of met my kop, of as ek ’n uitslag kry êrens op my vel, sal ek iemand met opleiding in medisyne gaan sien. Ek mag dalk my ma se advies vra, of my vrou s’n of ’n kollega s’n, maar dis die persoon met gesag wie se opinie werklik gewig gaan dra.

Is dit nie dieselfde met sake oor wat ’n mens met jou lewe moet doen nie? Maak dit nie sin dat dié kennis van my sy kop sou skud, sy skouers sou optrek en sou vra, “Wie is jy?” nie?

Die verskil is wetenskap versus opinie; meer spesifiek, as wetenskap vir my ’n antwoord kan gee op ’n vraag of ’n probleem, gaan ek meer gewig daaraan gee as aan iemand se opinie. As ek byvoorbeeld ’n virus opgetel het, kan my bloed honderd keer getoets word, en dit sal amper elke keer presies dieselfde uitslag gee. Aan die ander kant, as dit kom by die vraag van wat ek met my lewe moet doen, kan wetenskap, sover as wat ek weet, my nie veel help nie. As ek dan draai na iemand met religieuse gesag en hom moet vra wat ek met my lewe moet doen, wat sal hy doen? Hy sal geskrifte raadpleeg wat meer as ’n duisend jaar gelede geskryf is in die geval van Islam, en amper twee duisend jaar gelede of meer as twee duisend jaar gelede in die gevalle van Christendom, Judaïsme, Hindoeïsme en Boeddhisme. Die skrywers van hierdie geskrifte het sekerlik gesag gehad in die gemeenskappe waarvan hulle deel was twee duisend jaar gelede, maar is dit redelik om hulle opinie in vandag se wêreld te aanvaar sonder om krities daaroor te dink of een of twee alternatiewe te oorweeg?

Om terug te gaan na my voorbeeld: As iets verkeerd is met my maag, of as ek ’n uitslag kry op my vel, gaan ek ’n mediese traktaat raadpleeg wat dateer uit die tyd van Julius Caesar, of selfs nog verder terug, na die tyd van Plato of

Sokrates? Gestel ek krap êrens uit my boekrak presies so ’n stukkie literatuur, sal ek dit dalk deurgaan as ek desperaat of nuuskierig genoeg is. Daar is sekerlik ’n kans dat daar ’n paar brokkies handige advies kan wees. Maar voordat ek gestolde volstruisbloed aan my oë smeer, of die vars ingewande van ’n baba krokodil aan my seer knieg, gaan ek beslis ’n tweede mening kry.

Ek sê dus nie die persoon wat godsdienstige geskrifte raadpleeg wanneer hulle soek na ’n antwoord op die vraag van wat hulle met hul lewens moet doen, is primitief nie. Die skrywers van die betrokke teks was immers in hulle dag gerespekteer as gesaghebbende figure. Ek vra bloot: Hoekom nie ’n tweede mening oorweeg nie, veral as die mening redelik, en dalk relatief logies uiteengesit is?

NOTA: Die Christen in my geestesoog

Dinsdag 15 Oktober 2013

Christen: Volgeling van die leerstellings van Jesus van Nasaret.

Hierdie Christen dink dis belaglik dat enige iets *bely* moet word, dat daar vertonings van geloof moet wees met ritualistiese resitasies van doktrine, dat daar publieke en private erkenning gegee moet word aan God, aan "sy" naam, wat "hy" is, en so meer.

Hy sal vra: "Bedoel jy ek moet saam met ander mense bymekaarkom en bely dat ek glo ek moet my naaste liefhê? Hoekom sal ek dit wil doen? Nee wat, ek gee maar net vir my naaste liefde. Dis mos wat Jesus geleer het." Hierdie persoon sal ook saamstem dat Jesus nie 'n onseker tiener is wie se identiteit gereeld bevestig moet word deur mense wat hom "liefhet" nie.

Die Jesus wie se leerstellings gevolg word deur die Christen in my geestesoog, sal heel waarskynlik nie veel dink van ritualistiese byeenkomste gevul met drama en emosie nie. Kans is goed dat hy net beïndruk sal wees daarmee as jy in werklikheid jou naaste liefhet, vir hom 'n kombers gee as hy koud is, vir haar skuiling gee as sy dakloos is, ensovoorts.

Die volgeling van Jesus, soos ek oor hom dink, sal ook nie veel waarde heg aan die identiteitetiket van "Christen" nie. Hy sal net sy skouers optrek en sê jy kan hom noem wat jy wil. Al wat vir hom belangrik is, is om sy naaste lief te hê soos hy homself het.

* * *

Wat is die Christelike religie? Is daar iets soos 'n ware Christen? Wat was werklik Jesus se bedoelings, en wat was Paulus en Petrus se bedoelings?

Ek dink nie daar is enige twyfel dat die kerkleiers in die dekades na Jesus se dood bewus was daarvan dat hulle ’n *godsdiens* gehad het om te administreer en te lei nie.

Maandag 2 Desember 2013

Ek het vanaand aan iets gedink – om vir mense die ruimte te gee om so menslik te wees soos jy jouself toelaat om te wees, en toe ek weer sien, los en vat ek woorde en frases om ’n akkurate beskrywing te gee van my posisie rakende godsdiens.

Dit kom toe neer op die volgende: Ek het in my vroeë twintigs die oorweldigende indruk gekry dat die Christelike religie waarmee ek groot geword het en waaraan ek toenemend geheg geraak het in die eerste twee dekades van my lewe, mensgemaak is. Om dit anders te stel, die Christelike religie is in my opinie tot in die murg deurtrek met doktrines wat ’n menslike hand wys – of, in die woorde van ’n befaamde Duitse filosoof: “[It is] human, all too human.”

Belangrik ook om te verduidelik wat ek bedoel met *deurtrek tot in die murg*: As jy eers begin wegsny aan doktrines van die Christelike religie wat na deeglike oorweging net eenvoudig te menslik blyk te wees om “goddelik” te wees, gaan daar nie genoeg oorbly van die pasiënt om te kan voortleef nie.

Waar lê die probleem?

Saterdag 8 November 2014

Ek sien vandag ’n meme op Twitter van ’n jong kind wat ’n Bybel vashou. Die teks oor die foto sê:

GOD LOVES YOU SO MUCH … THAT HE CREATED HELL … JUST IN CASE YOU DON’T LOVE HIM BACK

Dit laat my toe dink: Ek weet wat my opinie is oor die saak, maar hoe reageer mense wat self-identifiseer as Christene as hulle so iets sien?

Gestel ’n persoon wat nie veel meer weet van die Christelike religie anders as dat dit een van die Groot Drie is nie, sê vir ’n persoon wat identifiseer as Christen: “Vertel my van jou geloof. Verduidelik vir my die basiese beginsels – die storie, as jy dit so wil stel.”

Ek glo as hierdie toneel herhaal met tien, of 20, of 100 mense, dit net ’n kwessie van tyd is voor iemand sal sê: “Wag ’n bietjie. Wat jy vir my sê is dat God my liefhet, maar dat Hy hel gemaak het om my te straf vir in geval ek Hom nie terug liefhet nie?” En hierdie persoon sal dit vra in groot opregtheid, nie om snaaks of moeilik te probeer wees nie! Dit sal vir hierdie persoon ’n logiese konklusie wees van die storie wat aan hulle vertel is, die beginsels wat aan hulle verduidelik is.

Wat sou die reaksie wees van die persoon wat leef en dink en praat as “Christen”, en wat hom- of haarself sien as lid van ’n bepaalde geloofsgemeenskap? Sou hulle sê iets was verkeerd verduidelik? Sou hulle sê die ander persoon verstaan die hele storie verkeerd, of het nie reg gehoor nie? Sou hulle verskoning maak en die persoon ’n naam en telefoonnommer gee van ’n ander Christen, wat bekend is daarvoor dat hy of sy goed is daarmee om dinge te verduidelik wat ander misverstaan?

NOTA: Opsies vir die ongelowige

Donderdag 25 Desember 2014

Is dit nie ietwat simpel om jouself ’n ateïs te noem nie? Is dit nie soortgelyk daaraan om jouself “nie ’n WP-ondersteuner” te noem nie? Hoekom dan nie eerder jouself identifiseer wat jy wel is nie – ’n Blou Bul-ondersteuner, ’n Goue Leeus-ondersteuner, ensovoorts?

Die ander probleem daarmee om jouself te identifiseer as ateïs, is dat die onus dan op jou rus om te definieer waarin jy nié glo nie. Wát of wié is die god waarin jy geen geloof het nie?

* * *

’n Paar minute se navorsing oor die onderwerp het my geleer dat daar *sterk* ateïsme en *swak* ateïsme is. Die Sterk Ateïs (ook Positiewe Ateïs) neem die standpunt in dat daar *rede is om te glo dat daar geen god bestaan nie*, dat dit selfs logies onmoontlik is dat daar ’n god of gode bestaan. Die sogenaamde Swak Ateïs (of Negatiewe Ateïs) reken dat daar *geen rede is om te glo* dat daar wél enige god bestaan nie.

Dan is daar die ignostici – mense wat die posisie inneem dat elke godsdienstige oortuiging te veel veronderstel oor die konsep van “God”. Die ignostikus sê derhalwe dat beide die “gelowige” en die “ongelowige” te veel veronderstellings maak oor waaraan hulle glo, of nie glo nie.

Nog ’n alternatief is om jouself aan die kant te skaar van mense wat *gekant is teen enige geloof in die bestaan van ’n god*, naamlik die anti-teïs. Christopher Hitchens het in sy boek, *Letters to a Young Contrarian* geskryf dat hy nie net glo dat alle religieë weergawes van dieselfde onwaarheid is nie, maar ook dat die invloed van kerke en die effek van godsdienstige oortuiging meer skade doen aan mens en samelewing as goed.

’n Definisie van Christenskap

Donderdag 19 Februarie 2015

Ek soek na ’n definisie van Christenskap sodat ek weet wat ek bedoel as ek daarvan praat.

Hier is hoe ek dit sien: Christenskap/Christendom verwys na ’n kulturele en religieuse gemeenskap wat ’n filosofiese en morele raamwerk voorsien waaruit mense wat hulleself “Christene” noem ’n kerndeel van hul identiteit trek.

Die volgende terme is vertaal uit oxforddictionaries.com.

godsdiens/religie = die geloof in en aanbidding van ’n bomenslike beherende mag, veral ’n persoonlike God of gode; ’n bepaalde stelsel van geloof en aanbidding; ’n strewe of belangstelling gevolg met groot toewyding

filosofie = die bestudering van die fundamentele aard van kennis, die werklikheid, en bestaan, veral as ’n akademiese dissipline; ’n teorie of houding wat dien as ’n riglyn vir gedrag

kultuur = die kunste en ander manifestasies van menslike intellektuele prestasie gesamentlik beskou; die idees, gewoontes en sosiale gedrag van ’n bepaalde volk of gemeenskap

gemeenskap = ’n groep mense wat in dieselfde plek woon of ’n bepaalde eienskap in gemeen het; die toestand waar sekere houdings en belangstellings gedeel word

NOTA: Argument met geen reëls nie

Donderdag 5 November 2015

My posisie sedert ten minste "Om oor God te praat" (geskryf in November 2001) is soos volg: Jy kan nie glo in "God" sonder om "God" te definieer nie. En wanneer jy vir "God" gedefinieer het, het jy vir jouself 'n afgod gemaak – soos Moses se broer Aäron 'n afgod gemaak het uit goud en juwele, so doen mense dit met woorde.

Vrydag 6 November 2015

Vele mense sal gereed wees met 'n teen-argument: "Ek definieer nie vir God nie. Ek glo in wat God van Homself geopenbaar het."

Oukei, sal ek sê, laat ek weer probeer: 'n Mens kan nie glo in "God" sonder om eers vir "God" te definieer nie. En wanneer jy vir "God" gedefinieer het …

"Geen mens het vir God gedefinieer nie. Hy het Homself geopenbaar."

Hoe weet jy? sal ek vra.

En so sal die heen-en-weer voortgaan, tot jy besef jy is kniediep in 'n argument met geen reëls nie. Want hoe argumenteer jy met, "Ek glo so want ek voel so"? Hoe argumenteer jy met, "Ek glo wat ek glo want 'n boek wat deur God self geskryf is wat die skrywers se hande op 'n sekere manier beweeg het, sê dis hoe dit is. En die boek moet reg wees want die boek sê dit is reg. En my gevoel bevestig dit. En dinge wat ek al voorheen gevoel het, bevestig dit ook. En omtrent almal wat ek ken, glo ook so."

Hoe argumenteer jy 'n punt as die ander persoon kan sê net wat hy wil sonder enige verwysing na onafhanklike navorsing of bevestiging buiten ander mense wat ook 'n sterk persoonlike aandeel het dat dit wat hy sê en glo, waar is?

“Hierdie is die dop van ’n draakeier,” sê iemand met ’n volstruiseierdop in haar hand.

“Hoe weet jy dis ’n draakeierdop?” vra iemand anders.

“Want ek voel dis waar, en jy kan niks sê wat my sal oortuig wat ek voel is nie waar nie.”

Hoe weet jy wat is waar?

Sondag 20 Desember 2015

Hoe kan ’n mens enige iets glo as jy nie self kan verifieer of dit waar is of nie?

Feit is, ek moet ander mense glo wanneer hulle sê of skryf dat Napoleon geleef het, en sy finale veldslag verloor het by ’n plek genaamd Waterloo. Ek moet ander mense glo wanneer hulle sê of skryf dat daar ’n monster was met die naam van Adolf Hitler. Ek moet ander mense glo wanneer hulle sê of skryf dat daar ’n konserwatiewe oom was met die naam van Paul Kruger, en ander ou ballies soos George Washington en Abraham Lincoln en Henry VIII. Ek moet ook ander mense se argumente of bewyse glo dat die aarde rond is en nie plat nie, dat die aarde om die son draai, dat daar ’n ewig vergrotende heelal is, dat die mens afstam van vroeër kreature wat meer soos sjimpansees gelyk het as moderne mense, selfs dat ek bestaan uit klein deeltjies genaamd atome – wat self bestaan uit nog kleiner deeltjies.

So, hoe glo mens enige iets as jy nie self data kan versamel, historiese bronne noukeurig kan nagaan, en self gesofistikeerde laboratorium eksperimente kan doen nie?

Jy kyk na twee of meer verduidelikings vir iets wat totaal van mekaar verskil. Jy luister na mense wat verskillende posisies verteenwoordig, en jy kyk deeglik na wat hulle voorlê as bewyse. Dan luister jy hoe hulle mekaar beledig, hoe hulle mekaar se argumente dekonstrueer, en hoe hulle versigtig teenargumente laag vir laag opbou.

Dan besluit jy: Watter weergawe klink redeliker? Hoe deeglik is bewyse wat ter tafel gelê is, bevraagteken, en op grond van wát is bewyse weerlê of argumente verwerp? Watter weergawe het ’n hoër waarskynlikheid om waar te wees?

Laastens, wanneer jy besluit het op A, of B of hoeveel opsies daar ook al is, moet jy jouself afvra hoekom jy reken

daai spesifieke weergawe redeliker klink, en ’n hoër waarskynlikheid het om waar te wees. Baie belangrik: Is dit moontlik dat jy ’n diepgesetelde *behoefte* dat daai weergawe die waarheid moet wees? Ook, kies jy een weergawe bo ’n ander omdat jou lidmaatskap van een of ander groep in gedrang is, veral waar lidmaatskap iets is wat waarde en betekenis aan jou lewe gee?

Mense wat ’n verduideliking kies omdat hulle *nodig* het dat dit die waarheid moet wees, is soos ’n magistraat wat ’n man skuldig bevind aan diefstal omdat ’n ander man eenkeer, lank gelede, iets van hom gesteel het, en hy al vir jare hierdie begeerte in hom ronddra om wraak te neem. *Wat die persoon nodig het, is een ding; bewyse dat daai ou skuldig is, is iets heeltemal anders.*

NOTA: Die aantrekkingskrag van godsdiens

Saterdag 9 Julie 2016

’n Paar redes hoekom mense aansluit by godsdienstige groepe:

1. “Finale Werklikheid”– “Hierdie is die werklike waarheid. Die res is óf leuens, óf net dele van die waarheid.”

2. Lidmaatskap – “Jy’s nie meer alleen nie.”

3. Identiteit – “Ek weet uiteindelik wie ek werklik is, en hoe ek inpas in die Groot Geheel.”

4. Gemeenskap – “Ons is almal broers en susters in die gees.”

5. Die belofte van, en potensiaal vir, selfverbetering

Enige een van bogenoemde redes is goed genoeg om mense te lok na ’n groep of ’n organisasie of ’n beweging. Kombineer al bogenoemde en meer, en jy sit met ’n kragtige magneet.

Hoe sal dit uitwerk as godsdienstige mense eerliker moet wees?

Vrydag 15 Julie 2016

Ek was ’n gewoonteroker vir omtrent 14 jaar lank. Ek het geen illusies gehad oor die effek wat dit gehad het op my gesondheid nie. En, soos ander rokers, is ek gereeld gekonfronteer deur mense wat gereken het dit was hulle plig om my in te lig dat dit ongesond is om te rook.

“Weet jy nie dat jy longkanker of emfiseem kan kry nie?” sou hulle vra.

Ek weet, sou ek sê. Spaar my die toespraak. Jy kan my niks vertel nie. Ek gaan nie eers probeer op met jou te argumenteer nie.

“As jy weet,” sou my goed bedoelende vriend of familielid reageer, “hoekom op aarde rook jy dan nog?”

Want, sou ek antwoord, ek het dit nodig.

Ek glo daar is ’n parallel tussen die gesprek wat rokers het met nie-rokers, en die gesprek tussen ateïste en teïste oor laasgenoemde se geloof.

Vele sogenaamde gelowiges spaar geen moeite om agnostici en ateïste te probeer oortuig dat daar meer as genoeg bewys is vir die bestaan van God nie (kan enige goddelike figuur wees, maar kom ons beperk ons vir die oomblik tot die god van die monoteïste, en dan meer spesifiek die Christelike religie – derhalwe die term “God” met ’n hoofletter). Hulle sal wetenskap inspan. Hulle sal beroemde wetenskaplikes soos Albert Einstein aanhaal. Hulle sal verwys na insidente en ervarings in hul eie lewens. Hulle sal ook probeer om hulle teenstanders te betrap met ’n bek vol tande. “Wat sê jy daarvan?” sal hulle vra na een of ander vertelling, en dan hulle arms tevrede vou.

Feit is, in die intellektuele stoeigeveg tussen mense wat glo in die bestaan van God, en mense wat nie glo in die

bestaan van God nie, het eersgenoemde die opdraande stryd. Al wat die nie-gelowige hoef te vra, is "Hoe weet jy?"

As iemand beweer water kook teen 'n sekere temperatuur, en iemand anders kyk hom ongelowig aan en vra hoe hy dit weet, kan die een wat die bewering gemaak het eenvoudig 'n pot water op 'n warm plaat sit, 'n termometer daarin druk, en – voila! – na 'n paar minute is die bewering gestaaf. Indien die ander persoon wil argumenteer dat dit 'n vloekskoot was, kan hulle dit weer doen, of nog beter – die "ongelowige" kan dit self probeer, met presies dieselfde resultaat.

"Hoe weet jy God bestaan?" is 'n tameletjie vir gelowiges want hulle kan die bestaan van God nie bewys nie. Hulle sal sê hulle kan dit bewys, maar nie met dieselfde sekerheid wat die waterkoker kan bewys dat water kook teen 'n bepaalde temperatuur nie. Die bestaan van God kan eenvoudig nie bewys word nie. Nie dat die uitdaging baie gelowiges afskrik nie.

Dis op hierdie punt waar ek wil terugkom by die roker wat sê: Ek weet. Jy kan my niks vertel nie.

In stede daarvan dat gelowiges warm onder die kraag raak en almal van Plato tot Einstein aanhaal en praat van die kompleksiteit van die vlieg se oog en die hitte van die son om te probeer bewys dat God bestaan, wonder ek hoe dit sal uitwerk as die gelowige ook moet terugstaan en sê: "Ek weet. Jy kan my niks vertel nie. Ek het Sam Harris se *End of Faith* gelees. Ek het Richard Dawkins se *God Delusion* gelees. Ek het Hawking gelees. Ek het al van daai Christopher Hitchens video's op YouTube gekyk. Ek weet presies wat jy vir my gaan sê. En ek kan nie regtig veel teen dit sê nie. Ek kan nie die bestaan van God aan jou bewys soos iemand kan bewys dat water kook teen 'n sekere temperatuur nie. Ek meen, ek kan jou vertel van tye wat ek gebid het, en wat sekere dinge gebeur het, wat ek gesien het as bewys dat God my gebed aangehoor het, en besluit het om in te gryp. Maar ek weet jy gaan praat van 'confirmation bias' en so aan. Ek moet eerlik wees: Ek sien jou punt. Die onus is definitief op my om te sê

hoekom ek aan die bestaan van God glo, en ek kan niks sê wat jou tevrede sal stel nie. Ek verstaan jou argumente ten volle."

Hoekom glo jy dan, as jy nie kan bewys dat dit waar is nie, sal die nie-gelowige vra.

"Want, ek het nodig om te glo," sal die gelowige antwoord. "Ek wil glo. Ek hoop regtig van harte dat God bestaan, en dat daar 'n lewe na die dood is."

Goed en wel, sal die nie-gelowige sê, maar as wat jy sê waar is, as die God van Jesus en Moses en Paulus werklik bestaan, en dat daar lewe na die dood is, wat dink jy sal gebeur met agnostici en ateïste en ander mense wat hulle oortuigings op rede en wetenskap en logika baseer? Wat sal word van mense soos ek?

"Om eerlik met jou te wees," sal die gelowige begin, "ek weet nie. Ek glo aan 'n genadige god, 'n god wat nie nodig het dat mense moet bevestig dat hy bestaan nie. Die god waaraan ek glo, is nie 'n onseker god nie. So vir al wat ek weet, is ek en jy albei oor 100 jaar in die paradys, besig om land en sand te gesels oor iets anders."

Hoekom nie? Hoekom is bogenoemde so 'n onwaarskynlike posisie vir vele volgelinge van die Christelike religie om in te neem?

Is dit omdat dit nederigheid sal vereis? Is nederigheid nie 'n Vrug van die Gees nie? En indien 'n persoon wat self-identifiseer as Christen dan so 'n groot probleem het om nederig te wees, kan hy of sy werklik dan beweer dat hulle 'n Christen is – of is dit nie so eenvoudig nie?

Is dit omdat vele Christene glo aan 'n god wat kwaad is? Is dit omdat hulle glo aan 'n god wat wil straf, aan 'n god wat die mens geskep het om ons te toets? En wat die mens straf as hulle faal. Glo, of ek straf jou? Glo *reg*, of dra die gevolge?

Is dit hoekom gelowiges so kwaad raak vir ateïste – omdat laasgenoemde dit durf waag om nie *reg* te glo nie?

Hoe sal dit wees as Christene eerliker moet wees, met ander mense en met hulleself? As hulle nie die bose ateïs vrees nie, maar hom of haar sien as net nog 'n weerlose mens

wat probeer om sin te maak van sy lewe en die wêreld om hulle? Hoe sal dit werk vir die Christen as hy of sy moet antwoord op vrae van nie-gelowiges met ’n eerlike, “Ek weet nie”? As hulle moet erken dat hulle glo omdat hulle *wil* glo? As hulle moet erken dat hulle glo omdat hulle *nodig* het om te glo? As hulle moet toegee dat ’n onpersoonlike kosmos sonder God te eensaam is, en sonder doel en betekenis? As hulle moet erken dat hulle glo omdat hulle *hoop* dit waarin hulle glo is waar, al kan hulle niks onteenseglik bewys nie?

Is dit nie waar dat die gelowige en die ateïs en al die grade van gelowige en ongelowige tussen in almal maar net mense is wat dit deur nog ’n dag en nag probeer maak nie?

Wat help dit om onredelik te wees? Wie baat daarby?

* * * * * * * * * * * * * * *

Indien jy hierdie bundel geniet het, of dit opvoedkundig gevind het, oorweeg dit asseblief om ’n gedrukte kopie te koop, of ’n elektroniese kopie vir jou leestoestel.

Onthou: die skrywer moet ook eet en huur betaal!

BRANDSMIT.NET/**BOEKWINKEL**

* * * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * * *

Beskikbare titels deur Brand Smit – in beide digitale en gedrukte formaat:

In die greep van ketters – of, Die Christen
Nie 'n tafel, 'n hond of 'n potlood nie
Die werklike, of nie-werklike doel van ons bestaan
Solank jy staande bly …
Die noodsaaklike onaangenaamheid
Die volwasse lewe
Oor skryfwerk en die skrywer
Ballingskap

Dertien minute op 'n Saterdagaand
Tyd vlieg nie regtig nie

Koors/Fotografie: Twee versamelings gedigte

Meer inligting is beskikbaar op die skrywer se webwerf:

BRANDSMIT.NET

* * * * * * * * * * * * * * *